

SZAKDOLGOZAT

ERŐS DORINA
tanító

MATE
Kaposvári Campus
Neveléstudományi Intézet
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Tanító Szak

Kötelező olvasmányok az 5. osztályban

Belső konzulens:	Kovács Zoltán PhD tanszékvezető, egyetemi docens
Készítette:	Erős Dorina XM3Y9E levelező
Intézet/Tanszék:	Neveléstudományi Intézet

Kaposvári Campus
2023

Tartalom

1. Bevezetés	4
2. Kötelező olvasmányok.....	5
2.1 Molnár Ferenc: <i>A Pál utcai fiúk</i>	6
2.2 Petőfi Sándor: <i>János vitéz</i>	8
2.3 A két mű összehasonlítása	10
2.4 Módszertani feldolgozás	15
2.5 Tankönyvek összehasonlítása.....	17
3. Az olvasási szokások és a kötelező olvasmányok hatásának mérése	25
3.1 A kutatásról.....	25
3.2 Korábbi kutatások.....	26
3.3 A kutatási körülmény, módszer, eszközök	27
3.4 Kvantitatív kutatás elemzése	29
3.5 Kvalitatív kutatás elemzése	45
3.6 A hipotézisek igazolása	52
3.7 A kutatás összefoglalása	54
4. Összefoglalás	56
6. Felhasznált irodalom.....	57
7. Mellékletek	60

1. BEVEZETÉS

Szakkolgozati témám kiválasztása kettős motivációval rendelkezik. Az első egy, az egész társadalmat érintő probléma, ami a téma aktualitását is adja. A digitalizáció, az internethasználati szokások módosulása miatt a 21. század első negyedében felgyorsult körülöttünk a világ. A mai általános iskolákba olyan gyerekek járnak, akik abba a korszakban születtek, amikor minden digitális eszköz elérhető számukra. Őket digitális bennszülötteknek nevezzük. Ennek hatására (is) alapvető változásokat figyelhetünk meg az olvasási szokásokban. Feltételezhetjük, hogy a tanulókat kevésbé érdekli az olvasás, szabadidejükben valószínűleg nem egy regényért nyúlnak először. Ezeket a megváltozott olvasási szokásokat szeretném vizsgálni szakkolgozatomban, valamint javaslatot, orvoslátot keresni az olvasás megmentésére. A téma iránti érdeklődésem másik oka személyes indíttatásból ered, hiszen az olvasás szeretete mindig is közel állt hozzám. Pályám során előtérbe szeretném helyezni az olvasóvá nevelés tárgyát, ezért is foglalkoztat ez a terület.

Érdekel az is, hogy a pedagógusok tesznek-e azért, hogy olvasó felnőtteket faragjanak a diákokból. Ennek érdekében készítek egy interjút, melyben megtudhatom a tanárok és tanítók véleményét, ezzel is közelebb kerülve a megoldáshoz.

Fontos kérdés az is, hogy a kötelező olvasmányok milyen hatással vannak a tanulók olvasóvá nevelésében. Vajon változtatnak az olvasási szokásaikban? Ha igen, pozitív vagy negatív irányban? Többek között ezekre a kérdésekre is keresem a választ szakkolgozatomban. Ehhez egy kérdőívet készítettem, melyben felmérem az 5. osztályos tanulók álláspontját a témában.

Továbbá lényeges megtudni, hogy korszerűek-e a kötelező olvasmányok ebben az évszázadban. Kell-e változtatni? Indokolt kötelező olvasmányokat olvasatni? Újítni kellene a listát? Esetleg nyitni a kortárs irodalom felé? Kutatásomban szeretnék kitérni erre a témakörre is. Leendő hivatásom szempontjából fontos ez a kérdés, hiszen magyar nyelv és irodalom a műveltségterületem, így taníthatom ezeket a tantárgyakat 5-6. osztályban. A későbbi pályámon szeretném, ha a tanulók örömmel olvasnának olyan olvasmányokat, melyek közel állnak hozzájuk, figyelembe véve életkori sajátosságukat, nemüket, érdeklődési körüket. Célom az olvasás szeretetének átadása.

Az előbb felsorolt tárgykörökben rengeteg előzetes kutatás áll rendelkezésünkre, hiszen a probléma aktuális, jó ideje jelen van, s jelentős számú kutatót, irodalmárt foglalkoztat a változás, valamint a megoldás kérdése.

2. KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK

„Az az ember, aki nem olvas könyvet, semmiben sem különbözik attól az embertől, aki nem tud olvasni.”
(Mark Twain)

Ebben a fejezetben Molnár Ferencről és Petőfi Sándorról írok. Kiemelem életútjuk, pályájuk legfőbb pillanatait, melyek hozzájárultak klasszikusaik megírásához. A továbbiakban *A Pál utcai fiúk*, valamint a *János vitéz* kötelező olvasmányok lesznek porondon. Keletkezési körülményeiket, tartalmi elemeiket vizsgálom, hasonlítom össze. Mindezek előtt pár szó a kötelező olvasmányokról.

Kötelező, közös, kölcsönös. Ezzel a három fogalommal foglalja össze a kötelező olvasmányok definícióját Gordon Győri János. A legtöbb embernek a „kötelező” szóhoz negatív konnotáció társul. Ha valami kötelező, azt biztos nem szívesen műveli az ember. Ahogy Gordon is említi, a kötelező olvasmányokról az jut eszünkbe, hogy a tanár kijelöl olvasmányokat, melyeket kötelező elolvasni a diáknak. Azonban ennek sokféle variációja létezik. Egyrészt a tanár számára valóban vannak kijelölt kötelező olvasmányok, melyeket a Nemzeti alaptanterv (későbbiekben NAT) vagy a kerettanterv jelöl ki. Ezen felül vannak olyan olvasmányok, melyekből kötelezően választani kell; a pedagógus harmadik lehetősége pedig az, hogy szabadon választhat olvasmányokat, melyek nincsenek kijelölve az alapdokumentumokban. Természetesen a diákok szempontjából mindhárom eshetőség a kötelező olvasmányok kifejezés alá esik, s ezeket nevezi Gordon is kötelező olvasmányoknak. Ezen egyszerű módszerrel felül számos lehetőség áll fenn a tanár számára. Például az, hogy a csoport számára különböző könyveket ajánl fel. Választhat könyveket nemek szerint, érdeklődés szerint felosztva. Tehát figyelembe veszi a tanulók egyéniségét, életkori sajátosságát és ezekhez választ kötelező olvasmányt. További lehetőség, hogy a pedagógus olvasmánylistát állít össze, melyről a tanulók választhatnak. Ez a tanulóknak egyfajta szabadságérzetet ad, és azt a könyvet olvashatják el, amely szimpatikus számukra, közelebb áll hozzájuk. Arra is van lehetőség, hogy a tanár és a tanulók közösen válasszanak könyveket. Ez jó kiindulási alap a kutatómunkára, hiszen a tanulók energiát fektetnek abba, hogy mely könyvek állnak közel egy adott témához. Javaslatokat tudnak tenni egymásnak és közösen dönthetik el, melyik könyvet olvassák el. Gordon ezeket az opciókat nevezi közös olvasmányoknak, hiszen a tanár és a tanulók közösen dönthetik el, mit olvassanak el a jövőben. A harmadik olvasmány-feldolgozási megközelítés az, hogy a tanulók maguk hozhatnak könyveket, melyeket már olvastak, s ajánlhatják társaiknak, sőt a tanárnak is, ha előtte nem ismerte.

Ez remek motiváció a diákok számára. Ebben a rendszerben a tanár az olvasmány fajtáját teljesen a diákra bízta: Gordon Győri János ezt nevezi kölcsönös olvasmánynak. A kötelező közös és kölcsönös olvasmányoknak egyaránt megvannak az előnyei és hátrányai (Gordon 2009).

Gombos Péter arra vonatkozóan végzett kutatást, hogy a kötelező olvasmányok valóban meghozzák-e a tanulók olvasási kedvét, s elérhető-e velük az olvasóvá nevelés. Kutatásában arra a következtetésre jutott, hogy kevésbé lehet célnak tekinteni az előbbieket. A magyartanárok többsége azért preferálja a kötelező olvasmányokat, mert azokkal értéket adnak át, gyarapítják a nemzeti kultúra értékeit, egyszóval hozzátartoznak az alpműveltséghez. Következtetésének eredménye, hogy szemléletváltásra van szükség. Tudomásul kell venni a kortárs irodalom hatóerejét, mivel az közelebb áll a gyermekek nyelvezetéhez, érdeklődési köréhez, problémáihoz és könnyebb azonosulást biztosít számukra (Gombos 2009).

A kérdéskör minden bizonnyal túlságosan árnyalt és sokrétű ahhoz, hogy a témába minden eshetőség és szakvélemény említésre kerüljön, egy biztos: „*Az irodalomnak elsődleges funkciója a szocializációs modellek közvetítése, az erkölcsi normák ismertetése és sulykolása.*” (Margócsy 2020, 23). Ennek alapján mindegy, hogy mit, csak olvasson a gyermek.

2.1 Molnár Ferenc: *A Pál utcai fiúk*

Molnár Ferenc (Budapest, 1878–New York, 1952) a magyar irodalom egyik kiemelkedő alakja. Drámaíró, író, újságíró. Gyorsan tört be az irodalmi életbe, ám igazi sikerét *A Pál utcai fiúk* (1907) című regénye és *A testőr* (1910) című drámája hozta el számára. Az II. világháború kitörése előtt Svájcba, majd az USA-ba költözött, végül itt hunyt el. Darabjait külföldön is sokat játszották. Szórakoztató cselekményű művei a polgári drámaírás legnépszerűbb alakjává tették. Gimnáziumi éve alatt újságírónak készült, de szülei nyomására elkezdett jogot tanulni, kezdetben a genfi egyetemen, majd Budapesten. Ebben az időszakban (1896-tól) már jelentek meg cikkei a Pesti Hírlapban, később a Budapesti Naplóban. Mindeközben irodalmi művekkel és idegen nyelvű színdarabok fordításával foglalatoskodott. Első színdarabját 1902-ben játszották, és ettől kezdve minden évben jelentek meg darabjai. Írói sikerét *A Pál utcai fiúk* megírása hozta el 1907-ben, melyet eddig ötször filmesítettek meg, színpadra is állították s a világirodalomban is elismert lett az ifjúsági regénye (Osváth 1965).

„*Éppen abban az esztendőben, 1906-ban, amikor Ady Endre új verseivel dübörög, Molnár Ferenc csöndesen kinyit egy kiskaput a pesti Pál utcában. És ez a kiskapu a gyermekvilágra nyílik.*” (Borbély 2003, 1.)

Molnár Ferenc világhírű műve 116 éve jelent meg. Pontosabban a mű 1906-ban jelent meg először, folytatásokban. A művet a New York kávéház karzatán írta meg egy ifjúsági lap számára. Az újság a Tanulók Lapja volt, melyet Molnár volt tanára, dr. Rupp Kornél szerkesztett. Molnár vallomása szerint az egyik kedvenc tanára kérésére írta a regényt. Végző formájában aztán 1907. április 10-én adta ki a Franklin Kiadó. *A Pál utcai fiúk* műfaja ifjúsági regény. Különlegessége, hogy Molnár a szereplők egy részét valós emberekről, ismerőseiről és barátairól mintázta. Bálint Endre, miután megírta *Egy sziget felfedezése Budapesten* című tanulmányát, több ellentmondást vélt felfedezni, így az elkövetkezendő időszakban kutatást folytatott (Bálint 2012) *A Pál utcai fiúk* valódi szereplőiről, és azok sorsáról írta meg tanulmányát a Könyv és Nevelés pedagógiai folyóiratban. 1895-ben Neumann Ferenc¹ és barátai az érettségi előtt aláírtak egy kötelezvényt, amelyben ígéretet tettek, hogy 10 év múlva családjikkal együtt találkoznak egy bizonyos Brandl nevű kávézóban. Molnár valószínűleg ezekről a barátairól mintázta regénye szereplőit. A találkozásoknak az utolsó Pál utcai, Ágoston Dezső (Geréb) halála vetett véget. Sokan úgy gondolják, hogy Nemecek személyét önmagáról mintázta az író. Erre a feltételezésre érdekes indokokat gyűjtött össze Bálint Endre (Bálint 2014). Más források szerint Feiks Jenőről mintázta Nemeceket az író, aki élete végéig legjobb barátja volt (idézi Emőd 2010). A Nemecek személye körüli találgatásokkal szemben Boka János modelljéről igen sokat tudhatunk. Valószínűsíthető, hogy Boka Zoltán, barátja adta a mintát Molnár regényéhez.

Molnár Ferenc ezzel a regényével vált világhírűvé. Napjainkig 37 nyelvre fordították le művét, több országban is kötelező vagy ajánlott olvasmány. Adaptációja gazdag, többször is megfilmesítették, de etalonnak Fábri Zoltán amerikai-magyar koprodukciója számít. Színházi feldolgozásokra is sor került.

A regényt 1907 óta számtalan kritika érte, ezeket a Petőfi Irodalmi Múzeum honlapján összegezték. A kritikák bemutatását a következőkben a teljesség igénye nélkül végzem. Komáromi Gabriella szerint *A Pál utcai fiúk* egy nevelődési regény, hiszen a gyermeki világból való felnőtté válást mutatja be, például Bokának felnőtté kell válnia ahhoz, hogy rájöjjön: a gyermeki lét múlandó. Szerinte ez a felnőtté válás regénye. A gyerekek a saját világukban a felnőtt mintákat utánozzák, például vezetőt választanak, szabályokat hoznak. A grundot a hazájuknak tekintik, amiért harcolni kell (Komáromi 2005). Békés Pál kritikája pozitív, szerinte az író azzal érte el a csúcst, hogy a köznyelvben megmaradtak kifejezései és hozzáadtak valamit a magyar

¹ A zsidó származású író később asszimilálódott és nevet változtatott, így lett Molnár Ferenc.

nyelvhez (Békés 2005). Farkas Pál úgy vélekedett, hogy a mű sikerét az adja, hogy pár évtizeddel ezelőtt még teljesen elképzelhető és valós volt a regény cselekménymenete: üveggolyózás, titkos egyesületek, verekedés, hancúrozás (Farkas 1907). Ha Farkas mindezt a XX. század elején vallotta, 2023-ban már azt mondhatnánk, hogy a regényben végbemenő cselekménymenet 131 évvel ezelőtt volt elképzelhető. Révész Béla szerint a regény a legkisebb mértékben sem unalmas, mivel azonosulni tud a szereplők érzéseivel, hitükkel (Révész 1931).

A bemutatott kritikák egy dologban biztosan egyeznek: *A Pál utcai fiúk* örök klasszikusnak számít. Emőd Teréz *A Pál utcai fiúk* aktualitását vizsgálta, igen sokoldalúan. Tanulmánya Molnár születésétől kezdve a regény megírásán és a szereplők említésén át a mű utóéletével bezárva elemzi a regényt (Emőd 2010).

2.2 Petőfi Sándor: *János vitéz*

„A közönség nagy része határozottan mellettem, a kritikusok nagy része határozottan ellenem van.” (Petőfi Sándor 1847)

Petőfi Sándor, a nagybetűs Költő, a 19. századi magyar irodalom legkiemelkedőbb alakja. A magyar kultusz tárgya lett legalább annyira élete, mint költészete. A Kiskőrösön született költő Petrovics Sándor néven látta meg a napvilágot 1823. január 1-én. Apja színvonalas oktatást szánt neki, de hamar elszegényedtek. 1938-tól színházi statiszta a Pesti Magyar Színházban, majd házitanító lett. Ezt követően katonának állt, de gyenge egészségügyi állapota meggátolta ebben. Leszerelése után ismét diák lett. Első megjelent verse *A borozó*, amelyet 1842-ben közölt az Athenaeum. Vándorszínészként is próbálkozott. Vörösmarty Mihály lett pártfogója, akinek segítségével megjelent első kötete és szerkesztői állást is kapott Vahot Imre Pesti Divatlapjánál. 1844 őszén kezdte el írni a *János vitézt*. Sikerei után alkotói válságba került. Megalapította a fiatal írók érdekvédelmi szervezetét, a Tízec Társaságát, mely később a márciusi ifjak magját alkotta. Megírta a *Nemzeti dalt* 1848 márciusában, majd a pesti forradalom vezéregyéniségévé vált. A szabadságharcban századosként és őrnagyként szolgált Bem tábornok seregében. A segesvári vesztes csata után Fehéregyháza mellett tűnt el, 1849. július 31-én (Kerényi 2022).

Vajon miért van Petőfinek ekkora kultusza? S mit jelent az irodalmi kultusz, önmagában? Ezekre a kérdésekre Margócsy István szavai alapján tudok választ adni.² Szerinte a kultusz nem egyenlő egyes alkotók, emberek tiszteletével, elismerésével és kitüntetésével, hanem sokkal több azoknál. Költőink, köztük Petőfi verseiben is úgy érezzük, hogy valami magasabb rendű, megfoghatatlan, az emberi szféra fölött elhelyezkedő kapcsolat van a költő és a költészet között. Néhány kulcsszó, hogy könnyebben megértsük a fogalom magyarázatát: költői halhatatlanság, nemzetfenntartó erő, a költői élet áldozatbeli szerepe, a transzcendenciához való erős, megszakíthatatlan kötődés. Ez a megközelítés leginkább a művek esztétikai, irodalmi és befogadói hatásai révén működik. Kultusz létrejöhet úgy is, hogy az irodalmi mű kiszakad eredeti kontextusából, fogalomként kezeljük, melyek említéséhez önállósult jelentéstartomány társul, esetleg szimbolikus jelentést kap. A magyar kultúrában a XIX. században bontakozott ki a kultikus szemlélet. A mai napig meghatározó a társadalmi funkciója. Gondoljunk csak bele, egy ünnepséget, rendezvényt vagy egy temetést nehéz elképzelni egy-egy irodalmi alkotás elhangzása nélkül. A közttereket, intézményeket is költőkről, írókról nevezik el, de sokszor a politikában is megjelenik. Az irodalom kultikus működését csak akkor érthetjük meg, ha elvonatkoztatunk a művek esztétikai megjelenésétől és társadalmi működésében vizsgáljuk azokat (Margócsy 2020).

Petőfi jelenlegi ismereteink szerint 1844. november 15. és december 5. között írhatta meg első pályaszakaszának záró művét, a *János vitézt*. A Pesti Divatlapnál töltött idők során Vörösmarty sógora, Vahot Imre látta meg benne a tehetséget ahhoz, hogy megalkossa a népiesség fogalmát műveiben. Későbbi elmondása szerint ő maga javasolta a *János vitéz* címet, az eredeti Kukorica Jancsi helyett. „*Vahot utóbb, amikor már csak ő élt a jelenvoltak közül, saját érdemének tudta be a címadást (az eredeti Kukorica Jancsi helyett).*” (Kerényi 2022, 143).

A kritikusok próbálnak rámutatni arra, hogy Petőfi valójában nem rendelkezett epikai fantáziával. A *János vitéz*ben használt népi motívumok már kimutathatók voltak Petőfit megelőző művekben is, s ezeket a forráslehetőségeket bizonyítják olyan kutatók, mint Mezősi Károly vagy Tamássy Andor. Ennek ellenére Petőfi nevéhez kötjük a népiességet mint irodalmi stílus. A népköltő szerepet *A helység kalapácsa* és a *János vitéz* megírásával magára is vette. Erre a szerepre vállalt feladatként tekintett. Népdalokból merített ihletet, melyben az egyszerű népi motívumokat, nyelvezetet látta meg, s használta fel művéhez (Kerényi 2022).

² Az irodalomtörténész Pál Sándor, Petőfiről szóló versén keresztül magyarázza a kultusz lényegét.

Dömötör Ákos és Kerényi Ferenc vizsgálta meg a *János vitéz*ben található mesemotívumok rendszerét (Dömötör-Kerényi 1994). Az összehasonlítást Stith Thompson népköltészeti motívumindexe alapján végezték. Kutatásukban húsz motívumot azonosítottak. Ide sorolható többek között a griffmadár, a szerelmeseket elválasztó mostoha, a rózsza, és tündérország is. Petőfi új motívumot is felhasznált, ez pedig a zsványok tanyája. Berze Nagy János 1925-ben mesetipológiai kutatásokat végzett. Vizsgálta Petőfi életkörülményei, környezetét, de pontosan nem tudta meghatározni azt, hogy Petőfi milyen népmeséket ismert. Az biztos, hogy forrásként használta őket, ezért is tudta Dömötör és Kerényi azonosítani a mesemotívumokat. Berze Nagy szerint: „*Petőfi ezeknek a meséknek néha aprólékos elemeit, de főképpen indítékait és indítéksorozatait, tehát inkább azon nagyobb szerkezeti egységeit vette át, melyek neki a mű szerkezeti felépítésénél szempontul szolgáltak.*” (Idézi: Dömötör-Kerényi 1994, 375-376.)

A *János vitéz* cselekménymozzanatai és szereplői rendszere az egyetemes mesemotívumokkal összevetve a mellékletben látható (1. ábra). Ezek alapján Petőfi nyilvánvalóan merített a már létező népmesékből, s talán a mű sikerét az adta, hogy bátran merte használni a közkedvelt és elfogadott népmesei-motívumokat, s ezek egy műben összefoglalva jelentek meg. Petőfit ezáltal rengeteg kritika érte, de a mű sikerességét nem lehet cáfolni (Kerényi 2022).

2.3 A két mű összehasonlítása

Ebben a fejezetben a két klasszikus összehasonlítását végzem. A végén egy táblázatban készíték összegzést, szemléltetés céljából.

Keletkezési körülményeit tekintve Petőfi 1844. november 15. és december 5. között írta meg művét. A szakirodalomban sokféle kérdés felmerül a mű keletkezésével kapcsolatban, mivel feltűnően elhúzódott kiadása. Sokan úgy gondolják, kezdetben sokkal rövidebb volt a mű, s Petőfi a későbbiekben egészítette ki azt (Acél 2009). *A Pál utcai fiúk* című regényt 1906-ban írta Molnár Ferenc a New York kávéház karzatán. Visszaemlékezése szerint egy volt tanára kérésére írta meg a regényt, s azt beküldte a Tanulók Lapja című folyóiratba. Könyv formájában 1907. április 10-én jelent meg kétféle változatban, külön kötetben a gyermekeknek és a felnőtteknek, a Franklin Kiadó által. A közvélekedés úgy véli, hogy Molnár életművében nem jelent meg előzetesen a gyermekirodalom, így *A Pál utcai fiúk* volt az első ilyen mű. Valójában több kísérlete is volt a szerzőnek, közvetlen előzménynek a *Gyerekek* című karcolatgyűjtemény tekinthető. A századforduló elején újra fontos téma lett a gyermeki lélek világa, így a befogadók

számára azonnali sikert aratott a könyv (Galuska 2008). A *János vitéz* forrásait tekintve árnyaltabb a szakirodalom. Martinkó András szerint Petőfi nem rendelkezik igazi epikai fantáziával, s rajta kívül Mezősi Károly is kutatta Petőfi forrásait (Martinkó 1973, Mezősi 1972). Vörösmarty nagy hatással volt a költőre, s feltételezhető, hogy Garay *Obsitos* című művét is olvasta a Petőfi. Az Árgirus-históriát maga említette, s több művéhez hasonló históriát is ismerhetett (Kerényi 2022). Milbacher Róbert egy egész fejezetet szánt a *János vitéz* hypertextualitásának (Milbacher 2015).

A Pál utcai fiúk témája a gyermek és kamaszkor problémáinak, értékeinek ütközése. A felnőtté válás regénye. Egyfajta tudósítás is a felnőttek számára a gyermeki lélekről. A *János vitéz* témája a nép elnyomott fiának felemelkedése, Kukorica Jancsi győzedelmeskedése, próbatételek kiállása a boldogság elnyeréséhez. Realista és mesei elemek keverednek a műben.

A címválasztás indokolt Molnár Ferenc műve esetében, hiszen az író ezekben a budapesti kerületekben nőtt fel. A regény fő helyszíne Józsefváros a Pál utcával, itt található a grund is, a másik kerület pedig a Ferencváros, ahol Nemecek a Rákos utca 3. szám alatt lakott. A *János vitéz* eredeti címe Kukorica Jancsi lett volna, s Vahot állítása szerint az ő javaslatára lett megváltoztatva *János vitézre* – ezt sem cáfolni, sem alátámasztani nem tudjuk, hiszen már csak Vahot élt akkor, amikor erre visszaemlékezett (Kerényi 2022). A cím azt az elvárást kelti, hogy a kezdetekben megjelenő Kukorica Jancsinak fel kell nőnie a János vitéz szerephez, a paraszti sorból nemessé, majd királlyá kell válni. Ez a belső fejlődés gondolatát erősíti (Acél 2009).

A Pál utcai fiúk műfaja regény, nevezhetjük ifjúsági regénynek vagy nevelődési regénynek is. Formáját tekintve prózai szöveg, az epikai műnembe tudjuk csoportosítani. Tartalmát tekintve fiatal fiúkról szól, akiknek ki kell állniuk az élet okozta nehézségeket, s fel kell nőniük szerepükhöz. A *János vitéz* elbeszélő költemény, kevert műfajú alkotás. Líraivá teszi verses formája, melynek sorai felező 12-esek és páros rímelésűek. Epikussá teszi az, hogy egy történetet kísérhetünk végig a mű folyamán. Egyes értelmezők szerint a kortársak népmeseként olvasták, majd 1847 és 1865 között vígeposzként definiálták, végül népies vígeposzként tekintettek rá (Milbacher 2015).

Molnár könyve 10 fejezetből áll, tartalmilag szerkezeti egységekre bontható. 1889 tavaszán játszódik, s tíz nap eseményeit dolgozza fel. A bevezetésben megismerhetjük a szereplőket és a legfontosabb helyszínt, a grundot. Az alapcselekmény szerint két fiúcsapat harca folyik ezért a helyért. A bonyodalmat is ez okozza Molnár regényében. A vörösingesek meg akarják szerezni a grundot, mert nekik nincs elég helyük játszani. A további fejezetekben megismerjük a gittegyletet, a Fűvészkertet, *A Pál utcai fiúk* csoportkoherenciáját, tagjait. A tetőpontot a harc jelenti, amikor a beteg Nemecek legyőzi Áts Ferit, ezzel megmenti a grundot. A befejezésben

el kell köszönnünk Nemecektől, ráadásul kiderül, hogy a grundot, amiért mindedig harcoltak, örökre elveszítették. A legtöbb Pál utcait már rögtön az elején megismerhetjük. Az iskolában találkozunk Bokával, Cselével, Csónakossal, Weisszel, Gerébbel, Barabással, és Nemecekkel. Később Richterrel, Leszikkal és Kolnayval is megismerkedhetünk. Velük szemben a vörösingesek képviselői Áts Feri, a Pásztorok, Szebenics és Wendauer. Találkozunk felnőttekkel, akik leginkább mellékszereplők: Rácz tanár úr, Nemecek szülei, a tót. Az események a következő főbb helyszíneken játszódnak: iskola, grund, Fűvészkert és Nemecek otthona.

A *János vitéz* huszonzét fejezetből áll. A népiességét erősíti a számmisztikája, nagyon fontos szerepe van a hármas számnak. A huszonzét a három harmadik hatványa, s az egyik legfontosabb fejezet a tizenharmadik, ahol Kukorica Jancsi János vitézzé válik. Szerkezete keletes, hiszen Kukorica Jancsi és Iluska boldog kapcsolatával kezdődik, s azzal is fejeződik be. A bevezető részben megismerhetjük a főszereplőt és Iluskát. Az alapesemény harmonikus kapcsolatot mutat be, ám a későbbiekben bonyodalmak szövődnek. Jancsinak bujdosnia kell, mivel elvesztette a nyáját, s gazdája ezért elüldözte. Ezt követően különböző próbatételek elé áll, melyeket mind legyőz. Katonának áll, s megmenti a francia király lányát. Itt emelkedik *János vitézzé* Kukorica Jancsi. Megtudja, hogy szerelme eltávozott az élők sorából. A következőkben változatos kalandokban lesz része, Óriásföld királya lesz, melyet ki tud használni későbbi útján. A tetőpont az, amikor eléri Tündérországot. Itt további ellenségeket kell legyőznie, hogy bejuthasson a kapun. A befejezésben Iluska újraéled, s boldogan élnek Tündérorság királya és királynéjaként.

A következő táblázat foglalja össze az előbbieken leírtakat.

	<i>A Pál utcai fiúk</i>	<i>János vitéz</i>
Keletkezés	1906-ban folytatásokban íródott, a Tanulók Lapja című folyóiratban jelent meg. Végső megjelenése 1907. április 10-én a Franklin Kiadónál.	1844. november 15-december 5. között írta. 1845 március 6-án jelent meg a Pesti Divatlapban.
Források	A 20. sz. elején újra előtérbe kerül a gyermeki lélek.	A források pontos megnevezése sokféle.

Nyelvezet	Az adott kor nyelvi sajátosságai, 20. sz. eleje.	19. századi szóhasználat, népies elemekkel.
Téma	Gyermekkor problémái, felnőtté válás.	Boldogságért folytatott próbatételek sora.
Műfaj	Regény, ifjúsági regény, nevelődési regény.	Elbeszélő költemény.
Cím	Tartalomra utal: Molnár gyermekkorának helyszíne.	Eredeti címe Kukorica Jancsi.
Forma	Prózai szöveg, elbeszélés, párbeszéd.	Verses forma, felező 12-es verseléssel, páros rímekkel.
Alapcselekmény	Két fiúcsapat harca a grundon.	Kukorica Jancsi próbatételei a boldogsághoz.
Szerkezet	10 fejezet.	27 fejezetből áll, versszakokra tagolódik, egy versszak négy soros.
Szerkezeti egységek:		
1. Bevezetés	Nemecsek, Boka, osztálytársak megismerése az iskolában és a grundon.	Kukorica Jancsi és Iluska megismerése a patak parton.
2. Bonyodalom	A vörösingesek meg akarják szerezni a grundot. Két fiúcsapat küzdelme.	Jancsi elveszti a nyáját, így bujdosnia kell.
3. Cselekmény kibontakozás	Gittegylet bemutatása, Fűvészkert, Geréb árulása, készülődés a csatára.	János vitézzé válás, különböző próbatételek és akadályok legyőzése.
4. Tetőpont	Áts Ferit Nemecsek legyőzi.	János vitéz bejut Tündérorságba.
5. Befejezés, megoldás	Nemecsek halála, kudarc.	Örök boldogság Iluskával, Tündérorság királya és királynéjaként.
Főszereplők	Nemecsek Ernő, Boka János.	János vitéz.

Jellemfejlődés	Nemecsek Ernő közlegényből hadsegéd, majd tábornok lesz. Boka felnőtté válása.	Kukorica Jancsiból <i>János vitéz</i> , Tündérország királya.
Mellékszereplők	Áts Feri, Pásztorok, Szebenics, Wendauer, Weisz, Barabás, Leszik, Richter, Kolnai, Csele, Csónakos, Geréb Janó, Rác tanár úr, Nemecsek anyja és apja, cseléd, szomszédok, őr, orvos, ügyvéd, édességáros, diákok.	Iluska mostohája, Kukorica Jancsi gazdája és a jóasszony, 12 zsivány, katonák, kutyafejű tatárok, Szerecsenország királya, Tatárfejedelem, Franciaország királya és lánya, török basa és fia, griffmadár, menyecske, fazekas, Óriásföld csősze és királya, boszorkányok, szellemek, halász, három medve, 3 oroszlán, sárkány, tündérek.
Helyszínek	Iskola, grund, Fűvészkert, Nemecsek otthona a Rákos utcában.	Falu, patak, pitvar, gazda háza, puszta, csárda, Tatárország, Taljánország, Lengyelország, India, Franciaország, vár, tenger, szikla, sír, erdő, Óriások földje, Sötétség országa, barlang, temető, hegytető, Óperenciás tenger, Tündérország.
Mondanivaló	Felnőtté válás.	A boldogsághoz vezető út.
NAT	Kötelező olvasmány.	Kötelező olvasmány-a tananyag része.

2.4 Módszertani feldolgozás

A Nemzeti alaptanterv (2020) (a továbbiakban NAT 2020) alapján készült kerettantervek szerint Petőfi Sándor: *János vitéz* a második nagy témakör fő témája, az ötödik osztályos törzsanyag része. A témakör a Család, otthon, nemzet fejezetet követi, ami előkészíti a mese, népmese, nemzeti kultúra, hazaszeretet fogalmát. A *János vitéz* feldolgozásának javasolt óraszama tizennégy óra. Legfontosabb fejlesztési feladatai: a mű szövegének közös órai feldolgozása, a mű cselekményének megismerése, fő fordulópontjainak értelmezése, a költői szöveg részletének és más médiumbeli megjelenítésének (rajzfilm, színmű, illusztráció) összehasonlítása, a szöveg néhány részletében a poétikai eszközök felismerése, szerepük értelmezése: verselés, szóképek, alakzatok, valamint az alapvető verstani és műfaji fogalmak megismerése, alkalmazása a mű bemutatásakor. Kiemelt fogalmak a NAT 2020 alapján: verses epika, elbeszélő költemény, ütemhangsúlyos verselés, verssor, felező tizenkettes, páros rím, hasonlat, metafora, megszemélyesítés, párhuzam, ellentét. A *János vitéz* jelölve van a kötelező olvasmányok között, s memoriterek is ki vannak jelölve a műből.

A következő témakör a Szülőföld, táj, melyet 8 órában javasolt feldolgozni. Ezt követi a Prózai nagyepika, azaz Molnár Ferenc: *A Pál utcai fiúk* regény. Ugyancsak ötödik osztályos tananyag, kötelező olvasmány. A NAT 2020 alapján a javasolt feldolgozási óraszama tíz óra. Kiemelt fejlesztési feladatnak és ismeretnek a következőket jelöli: otthoni olvasás és közös órai feldolgozás: nagyobb szövegegységáttekintő megértése és egyes szövegrészletek részletes megfigyelése. A cselekményben megjelenő élethelyzetek, erkölcsi konfliktusok azonosítása, véleményalkotás. A cselekmény főbb fordulópontjainak felismerése, egyes szereplők jellemzése. Főbb helyszínek, térbeli viszonyok azonosítása, továbbá a cselekmény és térszerkezet vizuális megjelenítése analóg vagy digitális médiumban. Főbb fogalmak, melyeket a NAT 2020-hoz igazítva jelöl a kerettanterv: az epikai mű szerkezete: előkészítés, cselekmény, fordulat, bonyodalom, tetőpont, megoldás, végkifejlet, helyszín, főszereplő, mellékszereplő.

Mindkét mű ötödik osztályos tananyag, a kötelező olvasmányok listáján szerepelnek. Az irodalomtanítás ezen szakaszában az irodalmi alkotások elemzése és az irodalomelméleti ismeretek elsajátítása a legfontosabb feladat. Különbségek, hogy a *János vitéz* órai feldolgozással történik, s erre 14 órát jelöl ki a kerettanterv, míg *A Pál utcai fiúk* otthoni és közös órai szövegfeldolgozással van meghatározva, s ennek feldolgozására 10 órát jelöl ki. A *János vitéz* verses alkotás, így a legfontosabb fogalmak elsajátítása a verselemzés alapjaihoz kötődik, ezzel szemben *A Pál utcai fiúk* epikai műnembe prózai szöveg, így feldolgozása elkülönül a *János*

vitézétől. Az önálló otthoni olvasást alaposan elő kell készíteni. Időben ki kell jelölni az olvasmányt, s a feldolgozásra szánt időt. A tanulókat folyamatos ellenőrzés alatt kell tartani, hogy ne veszítsenek motivációjukból.

Összegezve: a NAT 2020 és a kerettanterv legfontosabb célja 5-8. osztályban az, hogy a tanuló megértse az irodalmi mű szövegszerű és elvont jelentését. Ismerje meg a műnemeket, műfajokat, s azok poétikai, retorikai jellemzőit. Továbbá meg tudja fogalmazni idézetekkel és saját szavaival a szöveg hangulati jellemzőit, valamint a befogadás során keletkezett érzéseit, gondolatait. Ezekhez az alapelvekhez jó kiindulási alapként szolgál a *János vitéz* és *A Pál utcai fiúk*.

2.5 Tankönyvek összehasonlítása

A következőkben kettő tankönyvet hasonlítok össze egy táblázatban, hogy betekintést nyerjünk az órai feldolgozásra. Mindkét tankönyvet a Tankönyvkatalógus oldaláról töltöttem le, s a 2020-as NAT szerint szerveződnek.

	<i>JÁNOS VITÉZ</i>		<i>A PÁL UTCAI FIÚK</i>	
Tankönyv	NAT 2020, Irodalom 5. tankönyv, tananyagfejlesztő: Radóczné Bálint Ildikó, kiadói kód: OH-MIR05TB.	NAT 2020, Irodalom 5. tankönyv, tananyagfejlesztő: Förhéczné Bartha Melinda, kiadói kód: OH-MIR05TA	NAT 2020, Irodalom 5. tankönyv, tananyagfejlesztő: Radóczné Bálint Ildikó, kiadói kód: OH-MIR05TB.	NAT 2020, Irodalom 5. tankönyv, tananyagfejlesztő: Förhéczné Bartha Melinda, kiadói kód: OH-MIR05TA
Oldalszám	103-160. oldalig dolgozza fel a <i>János vitézt</i> .	94-184. oldalig dolgozza fel a <i>János vitézt</i> .	179-204. oldalig dolgozza a regényt.	205-230. oldalig dolgozza fel a regényt.
Kezdőlap	Petőfi Sándor: Jövendőzés c. versének egy részlete jelenik meg, modern, témához illő illusztrációval.	Szerb Antal: <i>János vitéz</i> (idézet). Pusztai kép az illusztráció.	Részlet a regényből, valamint egy képkocka Fábri Zoltán filméből.	Ugyanaz a részlet a regényből, valamint egy kép az eredeti osztályról.

Életút	Petőfi Sándor életének legfontosabb momentumai, mozaikszerűen kiemelve. Ezt néhány kérdés, feladat követi.	Az életút összefüggő szöveggént van feldolgozva.	Molnár Ferenc életútja pár sorban van leírva.	Nincs leírva.
Keletkezése	Jankovics Marcell rajzfilmének ajánlása, a mű keletkezésének bemutatása.	A szöveg bemutatja a műfajt, a mű fontosságát.	Molnár Ferenc önéletrajzából van idézve a keletkezés.	A mű feldolgozásának végén, az összefoglalásban található, Molnár szavaival.
Tagolása, fejlesztési feladatok, kulcsszavak	1-4. rész – <i>előkészítés</i> fogalma, szintetizáló feladatok. <i>Nyelvezet, stílus, szóhangulat, szóképek: hasonlat, metafora, megismerés</i> fogalma. 5-6. rész – <i>bonyodalom, cselekmény kibontakozása</i> . <i>Leírás</i> fogalma. 7-10. rész – <i>fordulópont</i> fogalma, <i>mesei elemek</i> . 11-13. rész	1-2. fejezet – <i>megszólítás, műnemek</i> 3-4. fejezet – <i>előkészítés, bonyodalom, verses epika, elbeszélő költemény</i> 5-6. fejezet – <i>hasonlat, cselekmény kibontakozása</i> 7-10. fejezet – <i>mesei elemek, metafora</i> 11-12. fejezet – <i>megismerés</i>	1. Előkészítés: I-II. fejezet – <i>regény, cselekmény, konfliktus</i> 2. Bonyodalom: III. fejezet – <i>bonyodalom fogalma</i> 3. Cselekmény kibontakozása: IV-VII. fejezetig 4. Tetőpont: VIII. fejezet 4. Befejezés: IX-X. fejezetig	I-II. fejezet – <i>regény, ifjúsági regény, főszereplő, mellékszereplő</i> III. fejezet IV. fejezet V. fejezet – <i>cselekmény</i> VI. fejezet V. fejezet VI. fejezet VII. fejezet VIII. fejezet – <i>tetőpont</i>

	<p>14. rész –<i>ütemhangsúlyos verselés, páros rím</i></p> <p>15-18. rész</p> <p>19-20. rész –<i>nyelvi alakzatok: megszólítás, felkiáltás, kérdés, ismétlés, felsorolás, párhuzam, ellentét; mesei motívumok</i></p> <p>21-22. rész</p> <p>23-27. rész –<i>tetőpont, megoldás, műfaj</i></p>	<p>13-14. fejezet –<i>párhuzam, ellentét</i></p> <p><i>részösszefoglalás</i></p> <p>15-18. fejezet –<i>fokozás</i></p> <p>19-20. fejezet</p> <p>21-22. fejezet –<i>ütemhangsúlyos verselés</i></p> <p>23-25. fejezet – <i>ütemhangsúlyos verselés sorfajtai</i></p> <p>26-27. fejezet –<i>tetőpont, megoldás, rímfajták</i></p>		<p>IX. fejezet</p> <p>X. fejezet –<i>végkifejlet</i></p>
<p>Fejezetek utáni feladatok</p>	<p>Minden rész, fejezet után találhatóak feladatok, kérdések. Ezek a mű feldolgozását segítik, valamint szintetizálnak. Találhatunk egy kapcsolódó</p>	<p>A fejezetek után tevékenykedtető feladatok, kérdések vannak. A fogalmakat kiemelve magyaráz a tanuló. Összegző rész is megtalálható a fejezetek után. Némelyik rész után</p>	<p>Minden szerkezeti egységnél találhatunk egy összefoglalót, amiben a könyv leírja, hogy miről olvashatott a tanuló. Ezután egy-egy fontos részlettel találkozunk a könyvben.</p>	<p>A fejezetekben részleteket láthatunk a regényből, s ezekhez kapcsolódnak feladatok. Először kiemelik a lényegét, majd ezt kérdések és feladatok követik.</p>

	<p>rovatot is ahol érdekességek, és további elgondolkodtató kérdések vannak. Néhány rész után kiegészítő leírások vannak: pásztorok, juhászok; gémeskút; boszorkányok...</p> <p>Az új ismeret különböző részek után jelenik meg, ezekről leírást ad a tankönyv.</p>	<p>érdekességeket, kiegészítéseket mutat be a tankönyv.</p>	<p>Minden fejezet után feladatok, kérdések vannak, valamint ismét megjelenik a „kapcsolódó” rovat, ahol érdekességeket olvashatunk.</p> <p>A részek után egy külön oldal foglalkozik a történet idejével és helyszíneivel, valamint a szereplők és azok jellemeivel.</p> <p>Végezetül a regény és film kapcsolatáról tájékozódhatnak a tanulók.</p>	<p>A regény szerkezeti egységeit csak a mű feldolgozásának végén, az összefoglalásban összegzi.</p>
Összefoglalás	<p>Rendszerezés a legfontosabb fogalmakból. Feladatsor: próbatételek, valóságos, mesei elemek, szereplők, szóképek, verselés, memoriterek felmondása.</p>	<p>A 14. fejezet után egy részösszefoglalást találunk. A feladatok a 14. fejezet és az első fejezeteket hasonlítja össze.</p> <p>Az összefoglalás rendszerezi a szereplőket és a helyszíneket. Feldolgoz-</p>	<p>Az összefoglalásban a regény szerkezeti egységeit, a szereplők jellemeit, s a regényhez kapcsolódó szavakat ismétli a tankönyv.</p>	<p>Az összefoglalás ír a keletkezésről, a regény szerkezetéről. A hely és idő is összefoglalóan le van írva. Ezt követi néhány kérdés, mely a szereplőkről és azok döntéseiről szól.</p>

		<p>tatja a szerkezeti egységeket, és további elgondolkodtató feladatokat tartalmaz. Legfontosabb fogalmakra kitér: műnemek, műfajok, költői képek, alakzatok.</p>		
Illusztráció	Modern, színes, látványos, sűrűn megjelenő illusztráció.	Kevesebb illusztráció.	A legtöbb illusztráció Fábri Zoltán filmjéből származik, de rajzok is megtalálhatók.	Kevesebb illusztráció, leginkább Fábri Zoltán filmjéből.
Tanmenet	A tanmenet szerint a IV. téma Petőfi Sándor <i>János vitéz</i> című műve. Az új anyag feldolgozására tizenegy órát szán, míg az összefoglalásra három órát, így jön ki a kerettantervi órakeret, ami 14 óra.	A tanmenet szerint Petőfi Sándor: <i>János vitéz</i> a II. nagy témakör. Az új anyag feldolgozására tizenegy órát szán, az összefoglalásra három órát. Összesen tizennégy óra jut a feldolgozásra.	A tanmenetben a VI. témakör Molnár Ferenc regénye. Az új tananyag feldolgozására hat óra, összefoglalásra négy óra van kijelölve, kerettantervi órakeret így tíz óra.	A tanmenet szerint a IV. nagy témakör a prózai nagyepika, azaz <i>A Pál utcai fiúk</i> . Az új tananyag feldolgozására kilenc órát, a gyakorlásra egy órát jelöl ki, így a teljes óraszám tíz óra.

Egyéb		Az összefoglalás előtt a tankönyv bemutatja Jankovics Marcell rajzfilmét.		A tankönyv a tananyagot néhány fogalom átismétlésével, valamint a regény utóéletével kezdi.
-------	--	---	--	---

A két tankönyv hasonló módon dolgozza fel a *János vitéz* című művet. A táblázatnak megfelelően először az OH-MIR05TB kiadó kódú tankönyvet, majd az OH-MIR05TA kódú tankönyvet elemzem. Az első tankönyv 57 oldalon át dolgozza fel a tananyagot. A tankönyv illusztrációja a fejezet kezdőlapján *János vitézt* mutatja, így egyből egy képet kap róla a tanuló. A második tankönyv ezzel szemben egy puszta ábrázol, ami sugallja a népiességet, s 90 oldalon át dolgozza fel a művet.

Petőfi Sándor életútjával kezd mindkét tankönyv, ám ennek módszere különböző. Az első tankönyv gondolatbuborékokban emeli ki a legfontosabb momentumait a költőnek, s ezek téma szerint vannak elkülönítve. Ezután feladatokkal és érdekességekkel rögzíti a tanultakat. Véleményem szerint ez könnyebben átlátható, mint a második tankönyvben, ahol egybefüggő szöveggént jelenik meg az életút, valamint kiemelve sincsenek a fontosabb elemek.

Mindkét könyvben a keletkezési körülmények következnek. az OH-MIR05TB kódú könyvben idézetek által van összefoglalva a keletkezés, míg az OH-MIR05TA tankönyvben ismét összefüggő szöveget láthatunk, ám itt a legfontosabb kulcsszavak kiemelt tipográfiát kapnak. A mű feldolgozása eltér egymástól, a fejezeteket tekintve. Tagolásuk más, néhol megegyezik. Például az első tankönyv rögtön 4 részt, míg a második tankönyv csak az első 2 fejezetet dolgozza fel. Megfigyelhető, hogy az egyik tankönyv részekre, a másik fejezetekre bontja a mű egészét. A NAT-ban meghatározott fogalmak, kulcsszavak feldolgozásra kerülnek a fejezetek után. Ebben is láthatunk sorrendbeli eltérést. Az első számú tankönyv rögtön a szóképekkel, költői eszközökkel kezd, míg ezek a második számú tankönyvben jóval később következnek.

Megegyeznek abban, hogy a részek, fejezetek után feladatok, kérdések vannak. Mindkét tankönyv érdekességeket, kiegészítő leírásokat is bemutat némely részek után. A második tankönyv összegzéseket is ad a tartalmat tekintve.

Ismét különbség, hogy a második tankönyv a 14. fejezet után beiktat egy összefoglalást az elmúlt fejezetekről. Ennek ellenére az első tankönyv csak a végén tart összefoglalást, a mű egészéből.

Az illusztrációt szubjektívan szemlélve számomra színesebb, modernebb az első könyvé, sokkal több képpel találkozunk a mű feldolgozása során.

A tanmenet szerint is van eltérés a két könyvnél. Az elsőben csak a IV. témakör a *János vitéz*, míg a második tankönyvnél a II. témakör. Mindkét feldolgozásra 14 órát szán a kerettanterv.

Jankovics Marcell rajzfilmét mindkét tankönyv megjeleníti, különbség csak az elhelyezésében van.

Molnár Ferenc *A Pál utcai fiúk* című regényének feldolgozási összehasonlítását ugyanabban a két tankönyvben végeztem, mint Petőfi Sándor: *János vitéz* című művét. Ismét az OH-MIR05TB kiadói kódú tankönyvre fogok elsőként hivatkozni, majd ehhez mérten végzem az összehasonlítást az OH-MIR05TA kódú tankönyvvel.

Kezdetben egyezőségeket véltem felfedezni, hiszen mindkettő tankönyv huszonöt oldalon át foglalkozik a regény feldolgozásával. Ugyancsak megegyezik a kezdőlapon található idézet:

„A kis zászló meg volt gyűrve, meg volt tépdese, látszott rajta, hogy már harcok folytak érette. De éppen az volt a szép a kis zászlóban. Rongyos volt, mint egy igazi zászló, amely csaták hevében rongyolódott el.” (Részlet a regényből)

Az első tankönyvben kevés mozzanat van leírva az író életútjából, míg a másodikban nincs leírva. A regény keletkezése Molnár önéletrajzából van idézve az első tankönyvben, ám a másodikban csak az összefoglalásnál találkozhatunk vele.

Tagolásukban láthatunk különbséget. Az első számú tankönyv szerkezeti egységekre bontja a mű fejezeteit, s így dolgoztatja fel a tanulókkal. A második számú tankönyv pedig minden fejezettel egyenként foglalkozik, s a szerkezeti egységek csak a végén vannak összegezve. A feladatok hasonlóak, az aktuális fejezettel foglalkoznak, s vannak elgondolkodtató, kapcsolódó feladatok is.

Mindkét könyvben Fábri Zoltán filmjéből vett illusztrációk láthatók, az elsőben ismételt gazdagabb a képek használata. Az első tankönyv foglalkozik a film és a regény kapcsolatával is. A tanmenetek kijelölt óraszámai megegyeznek, mindkettőnél tíz óra a kerettantervi órakeret. Az új ismeret feldolgozására az első tankönyv tanmenete hat óra jut, míg összefoglalásra négy óra van kijelölve, ezzel szemben a második tankönyv tanmenete az új anyag feldolgozására kilenc órát, és összefoglalásra csupán egy órát szán.

3. AZ OLVASÁSI SZOKÁSOK ÉS A KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK HATÁSÁNAK MÉRÉSE

3.1 A kutatásról

Empirikus kutatásomban a tanulók véleményét vizsgálom a kötelező olvasmányokról, továbbá olvasási szokásaikat is mérem. A vizsgálati probléma abból adódik, hogy az elmúlt évtizedekben az olvasási szokások megváltoztak. Feltételezésem az, hogy leginkább generációs különbségről beszélhetünk, s ezen szokások negatív irányba módosultak az idők során. Mérésemben érdekel az is, hogy szívesen olvasnak-e a gyerekek, s ha igen, mit vesznek leginkább a kezükbe. Felmérem azt, hogy mi a véleményük szakdolgozatom két fő kötelező olvasmányáról, *A Pál utcai fiúk* és *János vitéz* című művekről. Fontos kérdés, hogy a megfelelő korosztálynak van-e kijelölve a tananyag és az is, hogy a tanulók mennyire szeretik olvasni, mennyire találják könnyen olvashatónak ezeket az olvasmányokat. Ennek függvényében fontos kérdés, hogy mennyire értik meg azt, amit olvasnak, hiszen anélkül nem tudják élvezni sem. Ide kapcsolódik Hans Robert Jauss meglátása is a műértés és a műélvezet közötti kölcsönhatásról (Jauss 1997). Feltételezésem alapján a kötelező olvasmányokat kiegészíteni/ cserélni kellene, erre a kérdésre is kihat kutatásom. A tanulók elmondhatják, mit olvasnának szívesen iskolai kereteken belül. Az előbbi kérdések alapján vizsgálom a magyar szakos tanárok véleményét is a kötelező olvasmányokról. Több kutatás is próbálja megújítani az olvasás pedagógiáját, tanítását (Steklács 2009), így érdekel az is, hogy a tanárok milyen módon dolgozzák fel a kötelező olvasmányokat. Leginkább az olvasóvá nevelés kérdéskörét kutatom, s ennek függvényében vizsgálom a kötelező olvasmányok hatását a tanulók olvasási szokásaira nézve. Célom továbbá megtudni, mennyire befolyásolják a körülmények a diákok olvasási szokásainak kialakulását a tanárok szerint. Feltevésem az, hogy a körülmények mindenképpen meghatározók, hiszen a mintaadás fontos támpont egy gyermek életében, az élet minden területén. Véleményem szerint néhány kötelező olvasmány elavult, hiszen a 21. századi Z generáció is a digitalizáció világába született, így széles körben változik a gyerekek érdeklődésköre. A 2010-es évektől született gyermekek az Alfa generáció tagjaiként teljesen más mentalitású világba csöppennek, így azt gondolom, hogy a kötelező olvasmányok „létfogosultsága” részben indokolt, hiszen fontos az áthagyományozás, ennek ellenére ma már frissíteni lehetne a listát olyan könnyen olvasható könyvekre, amelyek témaválasztásukkal figyelembe veszik az adott életkorú tanulók érdeklődését, egyéniségét.

A kutatás mutatóit szeretném összehasonlítani korábbi eredményekkel, vizsgálatokkal, így még árnyaltabb képet kapunk a témaköréről.

Összegezve a fentieket, a következő hipotéziseket állítottam fel:

1. A kötelező olvasmányok negatív irányban befolyásolják az olvasóvá nevelést.
2. A kötelező olvasmányok listáját frissíteni kellene, kortárs irodalom behozásával.
3. A körülmények befolyásolják a tanulók olvasóvá nevelését (pl. szülői minta).
4. A kötelező olvasmányokat nem szívesen olvassák el a tanulók.
5. Generációs különbség van a diákok olvasási szokásait tekintve (a digitalizáció hatása).

3.2 Korábbi kutatások

A következőkben néhány olyan kutatást mutatok be, amelyek szintén iskolások olvasási szokásait kutatják.

Kegyese Szekeres Erika 2001-ben 220, 9-15 éves tanulót vizsgált, egy városi általános iskolában. A vizsgálat célja az volt, hogy feltérképezze a nemi szerepeket az olvasási szokásokban. Kutatásának eredményei alátámasztották hipotézisét, mely szerint a nemi hovatartozás meghatározó ebből a szempontból. A legtöbb fiú kalandos és hasznos könyveket szeret olvasni, míg a lányok az úgynevezett „lányos” könyveket részesítik előnyben (Kegyese 2001).

Charlotte Bühler az 1920-as években egy pszichológiai vizsgálat során kiderítette, hogy a 8-14 év közötti fiúk leginkább hősmondákat szeretnek olvasni, mely téma különösen 11-12 éves korukban érdekli őket (Bühler; Keyesné 2001). Ez azért érdekes, mert ebben a korban (5-6. osztályban) a kötelező olvasmányok a helyi tantervek szerint *A Pál utcai fiúk*, valamint a *János vitéz*, melyek a tananyag részét képezik, a 6. osztályban pedig Gárdonyi Géza *Egri csillagok* című regénye, s Arany János *Toldi*-ja a kötelező olvasmány. Az előbb felsorolt művekben mind férfiak, fiúk a főszereplők, s az összes mű különböző kalandokról szól. Ezek alapján feltelezhetjük, hogy jobban kedvez a téma a fiúknak, mint a lányoknak. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a lányok nem élvezhetik ezeket az alkotásokat. Saját kutatásommal nem tudom alátámasztani ezt a feltevést, hiszen a nemek arányát tekintve jóval több lány vett részt a vizsgálaton, mint fiú. (Bühler; Keyesné 2001)

Gombos Péter „*Ó, mondd, te mit választanál!*” *A tanár felelőssége és lehetőségei a kötelező olvasmányok kiválasztásában* címmel végzett kutatást 2009-ben. A mérés során 115 pedagógus választát értékelte, akik között egyaránt voltak pályakezdők és számos éve tanító

pedagógusok. Kutatása a következő kérdésekre kereste a választ: Valóban viszonylag változatlan a kötelező olvasmányok listája? Milyen szempontok alapján választanak kötelező olvasmányokat a pedagógusok? Elégedettek-e a kötelezők elolvasásával a tanárok? A tanárok szerint a diákok több, mint fele nem szívesen olvas kötelező olvasmányokat. A legszívesebben olvasott könyvek listáját ismét *A Pál utcai fiúk* című regény vezeti. A kutatás azt mutatja, hogy leginkább a könyv és munkafüzet, valamint egyéb segédanyagok tartalma az, ami legjobban befolyásolja, hogy milyen könyvet választ a tanár. A kutatás során a következő konklúziót vontam le: olyan könyvekkel tudunk olvasókat nevelni, amelyek érdeklik a tanulókat (Gombos 2009).

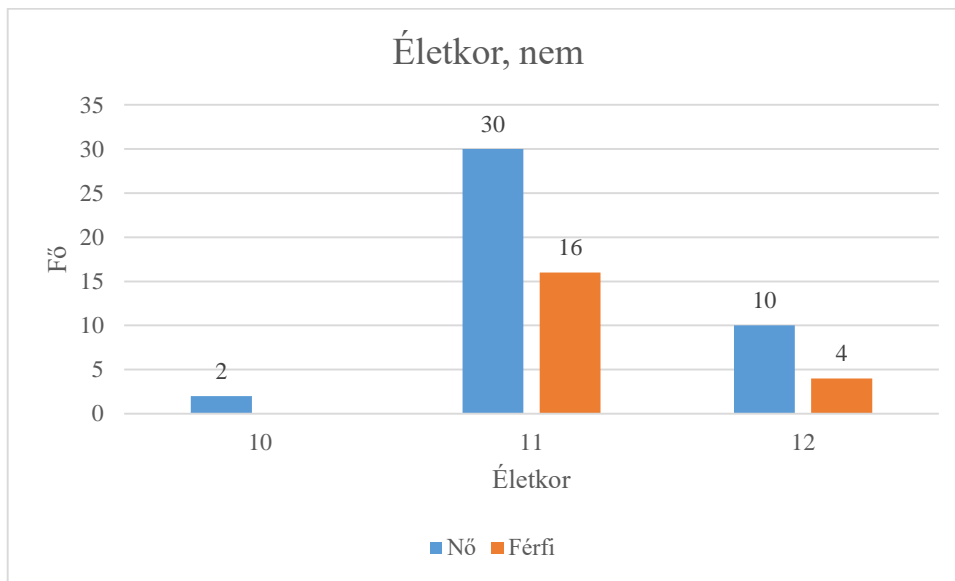
Gombos egyéb felmérést is végzett, Hevérné Kanyó Andreával és Kiss Gáborral (2015) egyetemben, mely a netgeneráció olvasási attitűdjét figyeli. Megállapításuk szerint „*a gyermekkorban hallgatott mesék gyakorisága befolyásolja a későbbi olvasási szokásokat, akárcsak a világhálón töltött idő*” (Gombos, Hevérné-Kiss, 2015). Tény, hogy 14-18 évesekkel végezték a kutatást, de úgy gondolom, a digitalizáció hatása már kisebb korban is érződik, így a téma szorosan kapcsolódik dolgozatomhoz.

Tóth Máté 2017-ben készítette kutatását, amelynek keretében a 3-17 éves korosztály olvasási szokásait figyelte meg. A vizsgált gyerekeket négy korcsoportra osztotta, amelyek közül saját kutatásom szempontjából a 10-13 év közötti, felső tagozatos korosztály emelem ki. Tóth figyelembe vette a demográfiai–társadalmi változókat, a médiahasználati szokásokat, a könyvtárhasználatot és a tanulók olvasási szokásait is. A kutatás alapján a gyerekek korának előrehaladtával egyre kevesebbet olvasnak. A 10-13 éves korosztály kevesebb mint 10%-a olvas el havonta legalább egy könyvet, több mint 30%-uk nem olvasott el egyetlen könyvet sem az elmúlt 12 hónapban. A kutatás eredménye egyértelműen kimutatta, hogy csökkent a gyerekek olvasási aktivitása az előző évtizedekhez képest (Tóth 2017).

3.3 A kutatási körülmény, módszer, eszközök

Kutatásom célja az, hogy fenti téziseim a tanulók és a tanárok véleménye alapján beigazolódjanak vagy cáfolatot nyerjenek. A vizsgálati csoport 62 tanulót foglalt magába. Ötödik osztályos tanulókkal töltöttem ki a kérdőívet, akik 10-11-12 évesek. A nemek és az életkor aránya az 2. számú ábrán látható (2. ábra).

2. ábra
Életkor és nemek aránya

A 62 tanulóból 42 lány és 20 fiú vett részt a kérdőív kitöltésében. 46 tanuló 11 éves, 2 tanuló 10 és 14 tanuló 12 éves.

A tanulók mindannyian a Dombóvári Evangélikus Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola növendékei. Az időpontot 2023 márciusára tűztem ki, hiszen a NAT 2020 szerint eddigre már feldolgozták a *János vitézt*, valamint éppen olvassák *A Pál utcai fiúk* című regényt, így ebben az intervallumban ez a korosztály a legalkalmasabb a vizsgálatra.

Kutatásom tanulókat érintő részéhez olyan vizsgálati módszert választottam, amellyel rövid időn belül több gyermeket is meg tudok kérdezni. Ez a módszer a kérdőív, melyet Google űrlapon készítettem. Ennek kiválasztására a hatékonyság mellett környezetvédelmi okokat is figyelembe vettem, így nem papíralapú kérdőívet választottam. Az űrlap kérdéseit a következő szempontok alapján állítottam össze: rövid, tömör, lényegre törő. Ez a három összetevő lehetővé tette azt, hogy maximum tíz percet vegyen igénybe a kérdőív kitöltése, s fenntartsa a tanulók érdeklődését a téma iránt. Az űrlapot kétoldalasra készítettem. Az első oldalon olyan kérdéseket tettem fel, amelyek a tanulók olvasási szokásaira irányulnak. Ezzel egy átfogó képet szeretnék kapni a témához való hozzáállásukról. A második oldalon a kötelező olvasmányokról való véleményüket vizsgálom. A kérdőívet otthoni és iskolai keretek között töltötték ki a tanulók, erről az osztályfőnökükkel egyeztettem. A kitöltés helyszíne a tanulók lehetőségei alapján került kiválasztásra. A legtöbb kérdést feleletválasztósra állítottam, ismét időhatékonyság céljából. Természetesen azokra a kérdésekre, ahol személyes véleményt vártam, a téma kifejté-

tősége szerint rövid, vagy bekezdésnyi választ kértem a kitöltőktől. A kérdőív mérhető, számszerűsíthető adatait Excel táblázatba vezettem be, majd ezek alapján készítettem a diagrammokat.

A másik, a pedagógusok véleményét feltáró kutatási módszerem az interjú, ami személyesen zajlott. A Dombóvári Evangélikus Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola magyar nyelv és irodalom szakos tanárait, valamint magyar nyelv és irodalom műveltségterületes tanítóit kérdeztem. Mivel az olvasóvá nevelés minden szinten és tanórán fontos, ezért néhány nem magyar szakos pedagógust is bevontam a vizsgálatba. Összesen 8 pedagógust interjúvoltam meg. Közülük 4 magyar nyelv és irodalom szakos tanár, akik jelenleg is a felsőbb évfolyamokon tanítanak irodalmat és nyelvtant, s több évtizede a pályán vannak. Két magyar nyelv és irodalom műveltségterületes alsós tanító véleményét vizsgáltam, akik jelenleg nem tanítanak 5-6. osztályban. Ezen kívül megkérdeztem két alsó tagozatban oktató, másik műveltségterületet végzett tanítót is. Strukturált interjút készítettem, előre meghatározott kérdésekkel. Ezeket sorban olvastam fel, s vártam rájuk választ. A válaszokat hangrögzítővel vettem fel, hogy minél több információ fennmaradjon. Előzetesen tájékoztattam az alanyokat az interjú anonimitásáról, valamint arról, hogy kizárólag szakdolgozati kutatásomba fogom felhasználni válaszaikat. Módszerválasztásomat ebben az esetben a személyes jelenléttel végzett kutatás előnyei indokolják: sokat tanulhatok a válaszokból, emellett olyan véleményeket, információkat kaphatok a témával kapcsolatban, amiket kérdőív esetén nem biztos, hogy kifejtettek volna az interjúalanyok. Hátránya az időigényesség volt, bár átlagosan 10-11 perc alatt készült el egy-egy beszélgetés. Az interjú elkészítése során feladatomból volt koordinálni azt, hogy az alany ne „kalandozzon el” a kérdésektől, mivel nem kötetlen beszélgetést indítottam. Erre tudatosan készültem, hiszen a jó interjúztató lehetőleg hallgat, s nem fejt ki saját véleményét (Heltai-Tarjányi 1999).

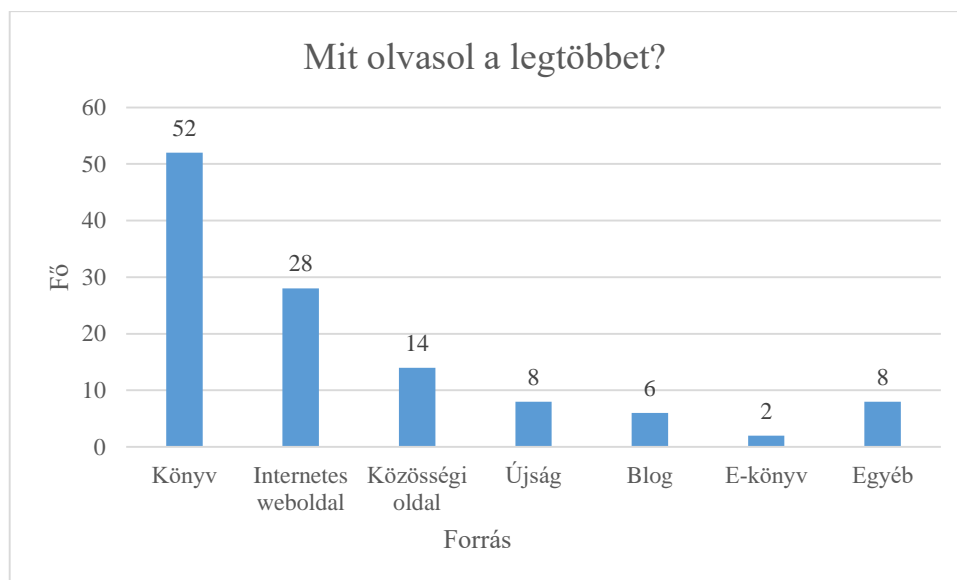
3.4 Kvantitatív kutatás elemzése

Az alábbiakban a kérdőív kiértékelését fogom végezni. Az űrlap első oldalának eredményeit mutatom be, amellyel az olvasási szokások felmérése volt a célom.

A kérdőív bevezető kérdése arra irányult, hogy szeretnek-e olvasni a tanulók, s ha igen, mit olvasnak a legtöbbit. A válaszadók 71 %-a igen, 23 %-a talán, s további 6 % nem szeret

olvasni (ez a kitöltők arányában: 44:14:4).³ A második kérdés esetében hét opció közül választhattak, s egyszerre többet is jelölhettek. Arra voltam kíváncsi, milyen forrásból olvasnak a tanulók. Ezek a következőképpen alakultak (3. ábra):

3. ábra
A tanulók által alkalmazott források

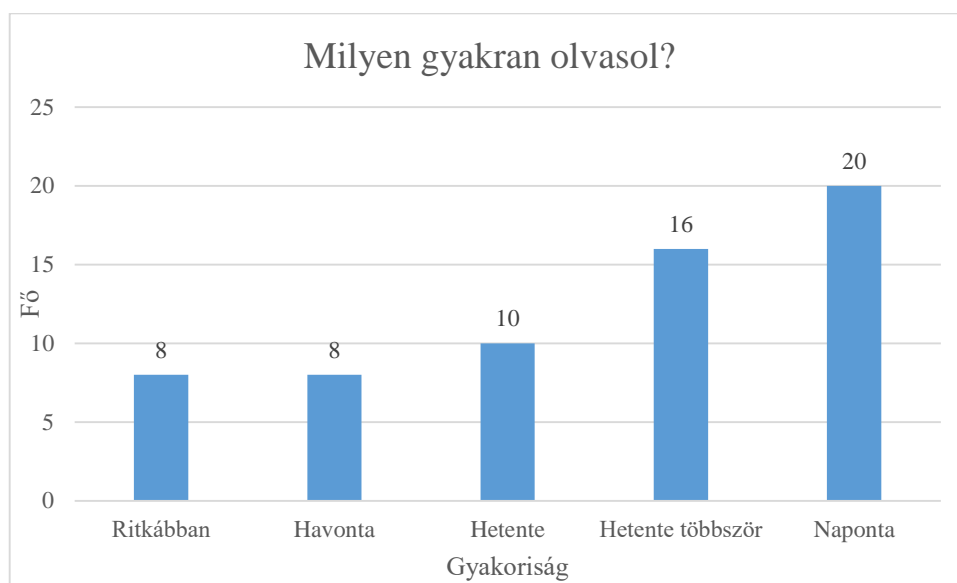

A fenti ábrán láthatjuk, hogy könyvet olvasnak a legtöbbit a tanulók. 62 tanulóból 52-en jelölték meg. Második a sorban valamilyen internetes weboldal, majd ezt a közösségi oldalak böngészése követi. A többi ábrán látható válasz elenyésző, kevesen jelölték azokat.

A következő kérdés összefüggésben áll az előzővel, hiszen az érdekelt, hogy milyen gyakorisággal olvasnak könyvet a tanulók. A negyedik számú ábrán láthatjuk ezt.

³ Egy 2001-es kutatás ugyancsak hasonló értékeket mutatott erre a kérdésre, 220 tanulóból, akik 9-15 éves iskolások, 119 tanuló igennel, 67 tanuló nemmel válaszolt, és 34 tanuló azt válaszolta, hogy talán szeret olvasni. Kegyesné Szekeres Erika: *A fiúk és a lányok eltérő olvasási szokásairól. Egy általános iskolai felmérés tapasztalatai.* In: Iskolakultúra, 2001. 5. sz. 31-37. p.

4. ábra
A tanulók olvasásának gyakorisága

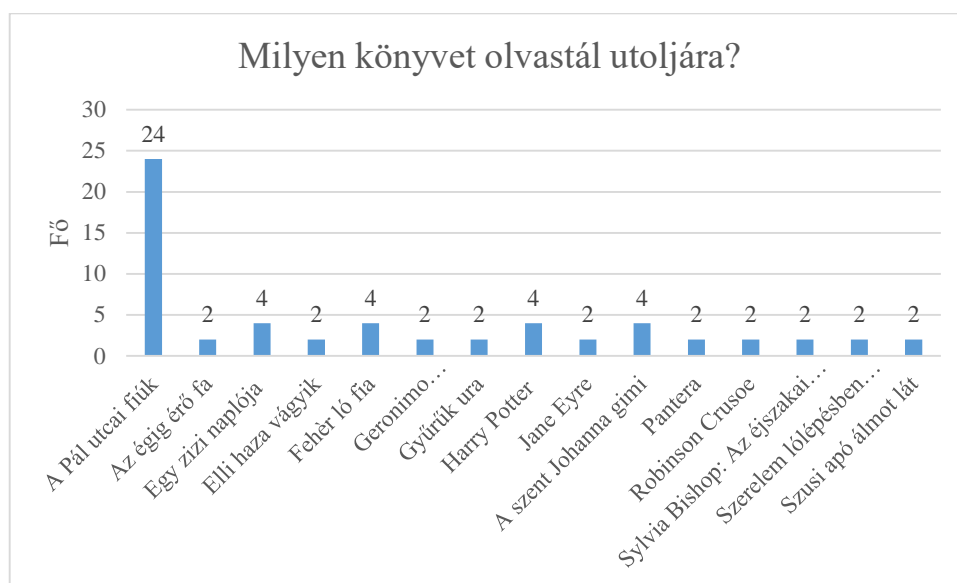

Az ábráról leolvashatjuk, hogy napi szinten 20 tanuló olvas könyvet. Arányosan csökken a száma azoknak, akik hetente többször, vagy csak hetente vesznek könyvet a kezükbe. A maximális mérőszámhoz (62) képest viszonylag alacsony azon tanulók száma, akik csak havonta, vagy annál is ritkábban olvasnak könyvből.

A következő kérdés arra vonatkozott, hogy mit olvastak utoljára a tanulók. Erre a kérdésre nem válaszolt mindenki. A legtöbb válaszadó *A Pál utcai fiúk* című regényt jelölte, ennek oka, hogy éppen feldolgozás alatt áll valahány ötödik osztályos tanulónál ez a regény.⁴ Többen olvastak más regényeket is, ezek a következő, 5. ábrán olvashatók.

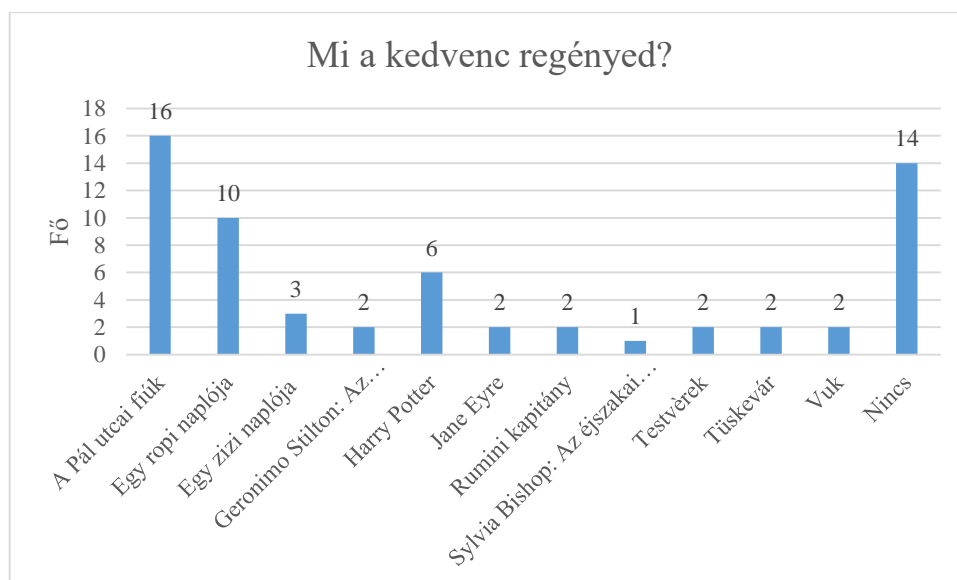
⁴ Kegyesné (2001) kutatásában is *A Pál utcai fiúk* volt a legnépszerűbb regény, már 2001-ben is.

5. ábra
A tanulók által utoljára olvasott könyvek

Kutatásomban érdekel, hogy mi a tanulók kedvenc regénye, amelyekre a következő válaszokat kaptam (6. ábra): *A Pál utcai fiúk*, *Egy zizi naplója*, *Geronimo Stilton*, a *Harry Potter* könyvsorozat különböző részei, *Rumini kapitány*, *Tűskevár*, *Vuk*.

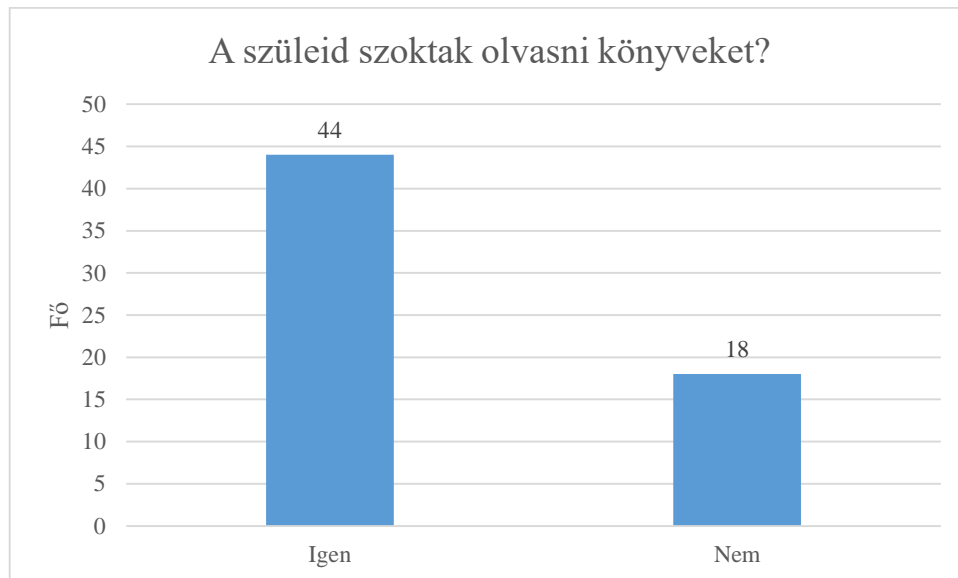
6. ábra
A tanulók kedvenc regényei

Kérdőívemben megkérdeztem azt is, hogy szoktak-e a tanulók könyvtárba járni. Erre 71%-uk igennel válaszolt, míg a diákok 29%-a nem szokott könyvtárba járni.

Ok-okozati összefüggést keresve megkérdeztem azt is, hogy a gyerekek szülei szoktak-e olvasni. Erre a következő képpen alakultak a válaszok (7.ábra):

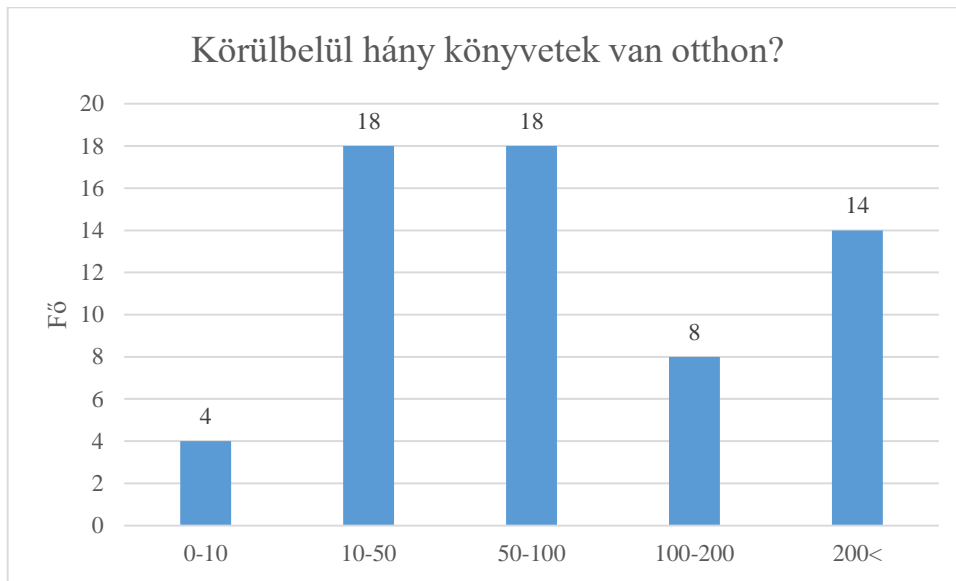
7. ábra
Olvasnak-e a szülők?

Az ábrán azt láthatjuk, hogy 44 gyermek szülei szoktak olvasni, 18 gyermek szülei pedig nem. Az első kérdés az volt, hogy szeretnek-e olvasni a tanulók. Igennel a tanulók 71%-a válaszolt, ami pontosan 44 tanulónak felel meg. A két eredményt összemérve ez pontosan ugyanannyi, ahány tanuló azt jelölte, hogy szülei szoktak olvasni. Természetesen nem lehet tényként kezelni azt, hogy ez a 44 válasz mind a két kérdésnél ugyanazokat a tanulókat jelöli, de a többségben biztos, hogy nagy számban előfordulnak ezek a tanulók.

Hipotézisem igazolásához vagy cáfolásához érdekelt az is, hogy az egyes családoknál hány könyv térképezhető fel. (8. ábra)

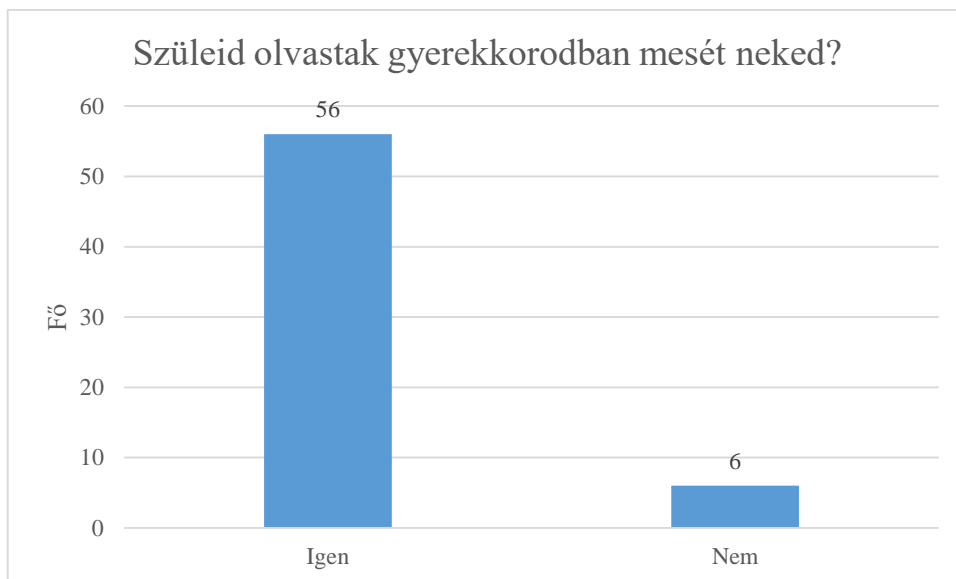
8. ábra
Otthoni könyvállomány

A mellékelt ábrán láthatjuk az intervallumokat, melyeket megadtam. Leolvashatjuk, hogy 0-10 könyvet birtokol 4 tanuló és családja. A legtöbb tanulónak 10-50 és 50-100 között van a könyvállománya. Biztató adat, hogy 100-200 könyve van 8 diák családjának. Több, mint 200 könyv található meg 14 gyermek otthonában.

A következő kérdés ismételten a körülményeket vizsgálja. Az érdekelt, hogy a tanulóknak olvastak-e mesét gyermekkorukban (9. ábra).

9. ábra
Mese olvasása gyermekkorban

Nagy többségben olvastak a tanulóknak gyermekkorukban mesét, ami 56 tanulót jelent. 6 tanulónak a kérdőív alapján nem olvastak a szülei mesét. Ha megfigyeljük az előző kérdést, s

összevetjük az otthon fellelhető könyvekkel, 4 tanuló jelölte meg azt, hogy csak 0-10 könyv található meg otthonukban. Ez alapján feltételezhetjük azt, hogy ugyanazok a tanulók válaszolhattak a két kérdésre, bár ez nem bizonyított tény. Egy korábbi kutatás megmutatta, hogy azok a gyerekek, akiknek nem olvastak mesét, szinte garantált, hogy nem válnak olvasó felnőttekké (Tóth 2017).

A kérdőív első oldalának utolsó kérdése arról szólt, hogy a tanulók fontosnak tartják-e az olvasást. Erre sok pozitív válasz érkezett, hiszen 62 kitöltőből 60 fő igennel szavazott, míg a maradék 2 fő a talán lehetőséget jelölte be. Az eredmény százalékban kifejezve: 97% és 3%. A következő kérdés pedig ehhez kapcsolódóan kért indoklást. A válaszadók közül 14-en különböző megfogalmazásban azt emelték ki, hogy az olvasás fejleszti a szókincset és a fantáziát. Továbbá többen írták válaszukban, hogy kikapcsolódásként olvasnak. Néhányan azt válaszolták, hogy olvasás nélkül nem értenék meg fontos dolgokat.

A következő oldal leginkább a kötelező olvasmányokról gyűjt információkat, kiemelve az 5. évfolyam kötelező olvasmányait: *A Pál utcai fiúk* és a *János vitéz* című műveit. Az első kérdés azt mérte fel, hogy elolvasták-e a kötelező olvasmányokat. A maximális kitöltés alapján a tanulók 90%-a igennel válaszolt, míg 10%-a nem olvasta el mindegyiket. Rákérdeztem arra is, hogy az 1-4. évfolyamokon olvastak-e kötelező olvasmányokat. Erre a kérdésre 89% válaszolt igennel, a többi tanuló nemmel válaszolt.

Foglalkoztatott az is, hogy a tanulók meglátása szerint mennyire voltak ezek az olvasmányok hasznosak, illetve élvezhetők. A kérdésre az alábbi módon alakultak a válaszok (10. ábra):

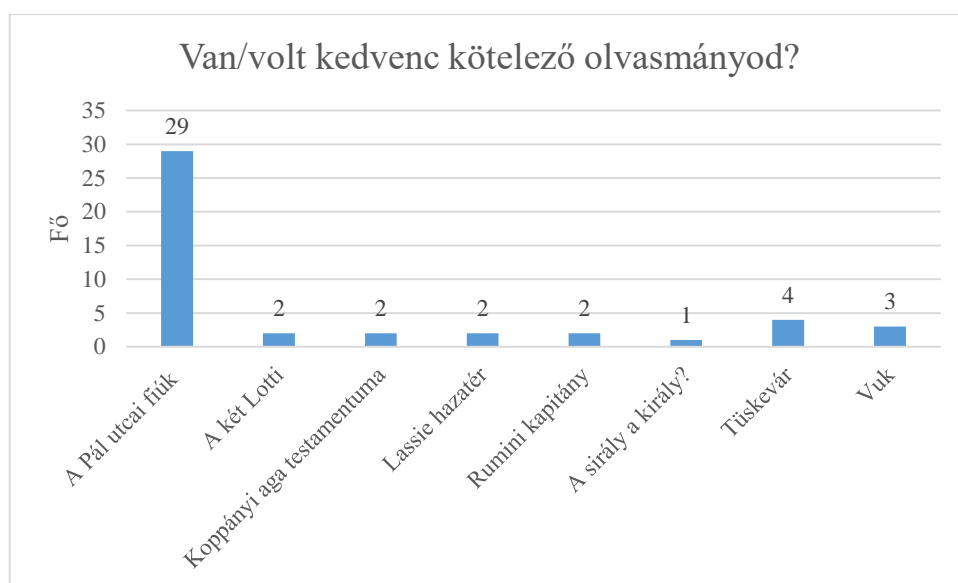
10. ábra
A kötelező olvasmányok hasznossága/ élvezhetősége a tanulók szerint

A diagramon többségben láthatunk arra válaszokat, hogy élvezhető, illetve hasznosak voltak a kötelező olvasmányok a diákok számára. Huszonnégy tanuló úgy ítélte meg, hogy nem volt számukra mindegyik olvasmány hasznos vagy élvezhető. Csak két válaszadó gondolta úgy, hogy egyik kötelező olvasmány sem volt hasznos vagy élvezhető.

Az adatlap következő kérdése az volt, hogy van-e a tanulóknak olyan kedvenc olvasmányuk, amelyet egykor kötelező célzattal olvastak el. Erre a kitöltők 81%-a (50 gyermek) válaszolt igennel. Ezeknek a tanulóknak a következők voltak a kedvenc kötelező olvasmányai (11. ábra):

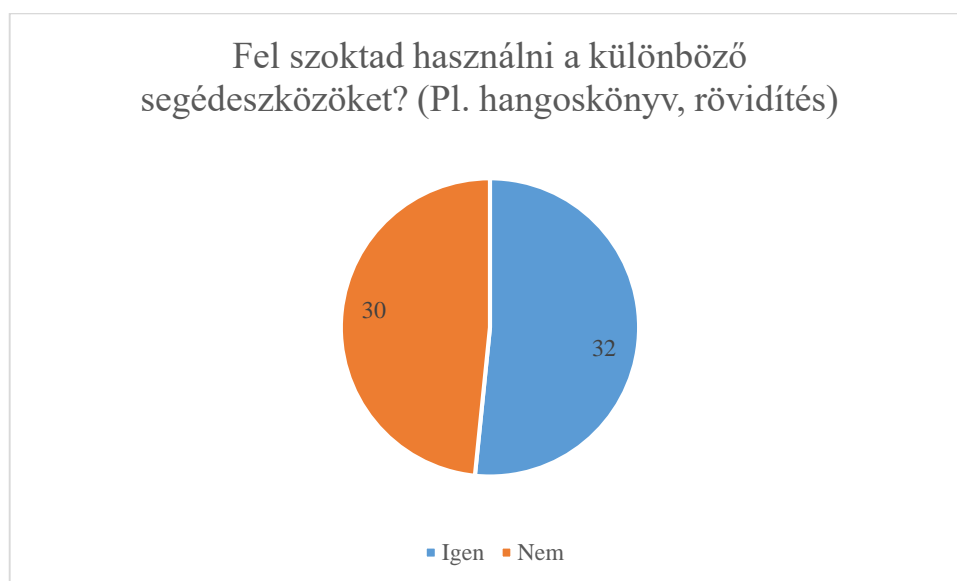
11. ábra
A tanulók kedvenc kötelező olvasmányai

Az oszlopdiagramon nincs feltüntetve az összes válasz, ami a kérdésre érkezett. Ennek oka az, hogy néhány tanuló nem kötelező olvasmányt írt, hanem olyat, ami nem része a tananyagnak, ezért azokat nem értékelem. Az ábrán látszik, hogy a kedvenc kötelező olvasmány *A Pál utcai fiúk*. Viszont azok a tanulók, akiknek van kedvenc kötelező olvasmányuk, nem biztos, hogy mind igennel válaszoltak arra a kérdésre, hogy olvastak-e kötelező olvasmányokat alsó tagozaton (erre a kérdésre 11%-a a diákoknak nemmel válaszolt). Így némely tanulóknak valószínűleg *A Pál utcai fiúk* az első kötelezően olvasandó regény.

A továbbiakban néhány technikai jellegű kérdést tettem fel, hiszen manapság rengeteg segítség érhető el az interneten. Ez alatt a hangoskönyvekre, rövidítésekre, átírásokra gondolok. Az érdekelt, hogy az ötödik évfolyamos tanulók élnek-e ezekkel a lehetőségekkel. A válaszok a soron lévő ábrán láthatók (12. ábra):

12. ábra
Segédeszközök felhasználási aránya a diákok által

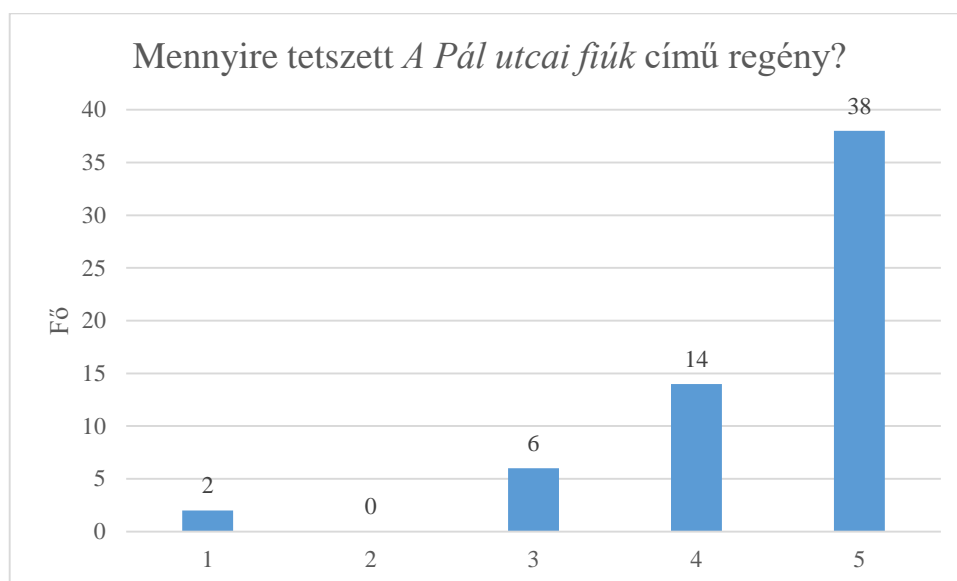
Ennek a kérdésnek a kiértékelésére kördiagramot választottam, mivel ez jobban szemlélteti azt, hogy majdnem fele-fele arányban használják vagy nem használják az előbb felsorolt segédeszközöket. A 62 kitöltőből 32 tanuló használja ezeket, míg 30 tanuló nem él ezekkel az eszközökkel.

A soron lévő kérdések szakdolgozatom két fő olvasmányára, *A Pál utcai fiúk* című regényre és a *János vitéz* című elbeszélő költeményre fog vonatkozni. Első körben felmértem kik azok, akik olvasták már, vagy jelenleg is olvassák ezeket a műveket.

A Pál utcai fiúkat a 62 kitöltőből 2 tanuló nem olvasta, a többi 60 tanuló pedig a „jelenleg is olvasom” opciót jelölte meg. Ez százalékban kifejezve: 97% és 3%. A további kérdések kiértékelésénél csak az igent megjelölő tanulók válaszait fogom figyelembe venni, azaz a kitöltők 97%-át.

Érdekelt, hogy mennyire tetszett a regény a tanulóknak, ezért készítettem egy 1-5-ig terjedő skálát, ahol az 1=*legkevésbé tetszett*, az 5=*nagyon tetszett* kategóriát jelenti.

13. ábra
A Pál utcai fiúk című regény értékelése 1-5-ig terjedő skálán

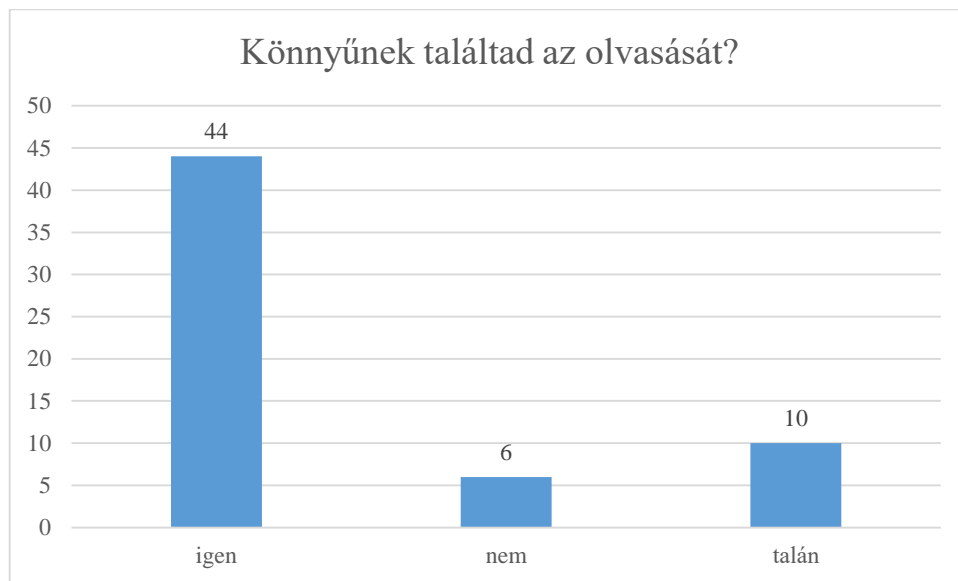

Az ábráról leolvashatjuk, hogy a többség, 38 tanuló a legmagasabb számot jelölte meg, azaz nagyon tetszett nekik a regény. 14-en jelölték meg a négyest, 6-an a hármast. A kettést nem jelölte meg senki, ellenben egyáltalán nem tetszett a regény két tanulónak. Ezekre a válaszokra indoklást kértem, amit ábra nélkül értékelek, hiszen hosszabb szöveget is írhattak válasznak a gyerekek. A teljesség igénye nélkül foglalom össze a tanulók válaszait.

A kérdés úgy szólt, hogy számodra mi tetszett benne és mi nem. Voltak tanulók, akik minkettőre válaszoltak, s voltak, akik csak az egyiket fejtették ki. Először bemutatom, mi tetszett a legtöbb tanulónak. Számszerűsítve 6 tanuló írta azt, hogy minden tetszett a regényben. Ezen kívül többen írták, hogy tetszett maga a történet, a regény cselekménye, a helyszínek vagy épp a szereplők. Többen tartották izgalmasnak és kalandosnak is. Egy tanuló azt írta, azért tetszett neki a regény, mert gyerekekről szól. Más azt fogalmazta meg, hogy voltak benne vicces részek. A fennmaradó válaszok konkrét szövegrészeket emeltek ki: van, akinek a fiúk kalandjai tetszettek vagy a harc a grundért, s Nemecek bátorságát is többen kiemelték, valamint azt, hogy ő lett a grund hőse. Néhány tanuló leírta azt is, hogy mi nem tetszett nekik a regényben. A legtöbb válaszadó Nemecek halálát jelölte meg, vagy azt, hogy szomorú a mű vége. Többen írták azt, hogy rosszul bántak Nemecekkel, főleg a vörösingesek. Van, aki azt írta, hogy számára unalmas volt a történet. Összességében el lehet mondani, hogy nagyjából ugyanazokat a dolgokat emelték ki a tanulók mind a pozitív, mind a negatív oldalon.

A kérdőívben feltettem azt a kérdést is, hogy könnyűnek találták-e a tanulók a regény olvasását, valamint ismét kértem, hogy indokolják meg választásukat. Erre a következő módon alakultak a válaszok (14. ábra):

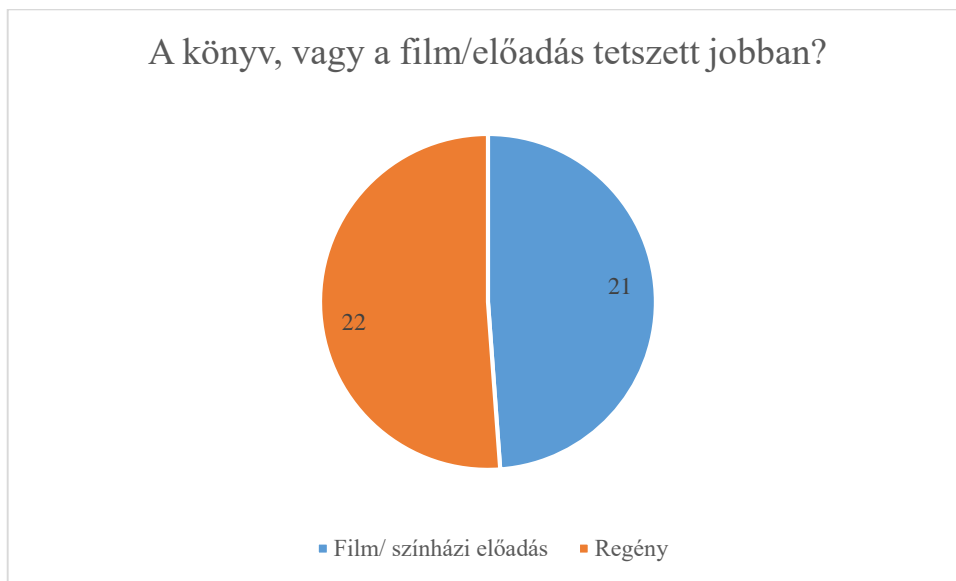
14. ábra
Könnyűnek találták-e a regény olvasását?

A válaszadókból 44 tanuló jelölte meg azt, hogy könnyűnek találta a regény olvasását. Indoklásukból ismét egy összefoglalót írok. A legtöbben abban jelölték meg olvasásának könnyű voltát, hogy nem volt túl hosszú. Van akinek azért nem okozott nehézséget, mert gyorsan olvas vagy szeret olvasni. Néhány válasz érkezett azzal kapcsolatban is, hogy a mű cselekményes és olvasmányos volt. Egy tanuló azt írta, hogy nem voltak benne nehéz szavak. Ez ugyanakkor ellentmondásban van azokkal a válaszadókkal, akik szerint azért nem volt könnyű olvasmány a regény, mert nem mindent értettek, túl sok benne a régies szó, amelyek számukra magyarázatot igényeltek. Néhányan azt írták, hogy azért volt nehéz olvasniuk, mert nem szeretnek olvasni.

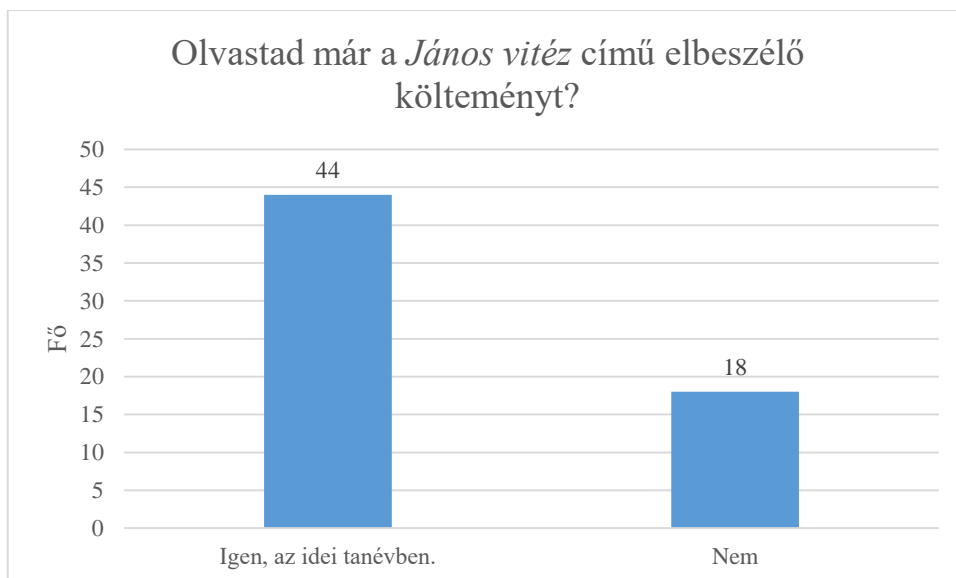
A következő kérdés arra vonatkozott, hogy látták-e a tanulók a regény alapján készült filmet, illetve színházi adaptációt. Azoktól a diákoktól, akik látták valamelyiket, kértem, hogy írják le, hogy a regény, vagy annak feldolgozása tetszett jobban. A válaszadók 69%-a látta valamely adaptációt, míg 31%-a nem látta ezeket a feldolgozásokat. Az ezt követő kérdésre tehát 43 diák tudott válaszolni. A válaszok alapján ismét egy kördiagramot szűrok be, hiszen majdnem ugyanannyi gyermeknek tetszett jobban a regény, mint a színházi előadás, illetve film, és fordítva is elmondható ugyanez (15. ábra). A mérleg viszont a regény oldalára billen, csupán egy szavazattal.

15. ábra
Regény, vagy adaptáció?

Az elkövetkezendő néhány kérdés a *János vitéz* című műre vonatkozott. Ismét a kérdések között volt az, hogy olvasták-e már a művet (16. ábra) Erre a kérdésre nem várt eredmény érkezett.

16. ábra
A János vitéz című elbeszélő költemény olvasása

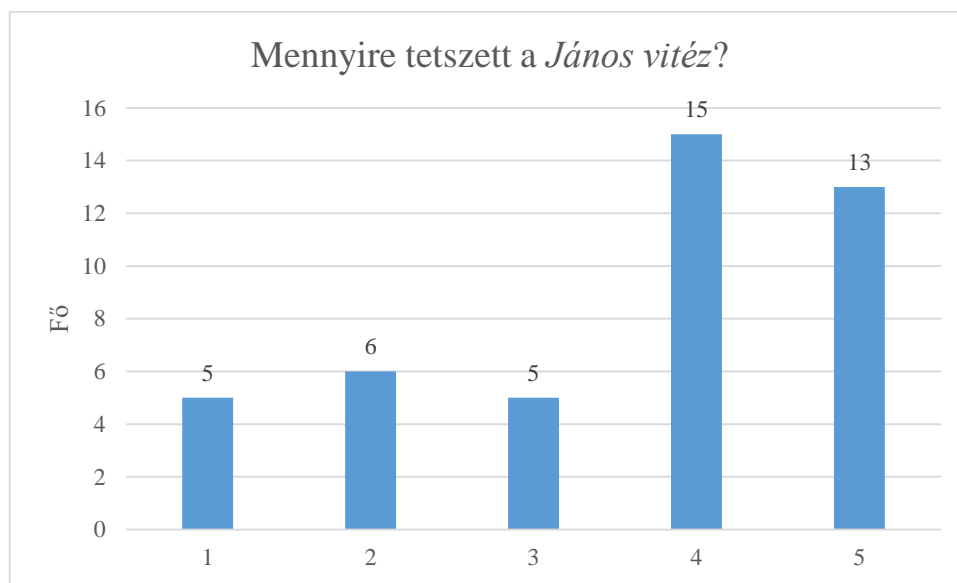

A diagramon látható, hogy a mért diákok közül 71% olvasta el a *János vitézt*, míg a maradék 29% nem olvasta el, ezt számszerűen az ábrán olvashatjuk. A NAT 2020 szerint a legtöbb tanmenetben a második, illetve harmadik témakör a *János vitéz* feldolgozása, azaz az első félév tananyagának számít. A kutatás alapján nagyjából a tanulók egyharmada nem olvasta még a *János vitézt*, ám a felmérést márciusban készítettem. A következő kérdésekben azoknak

a tanulóknak veszem figyelembe a választát, akik elolvasták, feldolgozták már Petőfi *János vitéz* című költeményét.

Molnár Ferenc regényéhez hasonlóan azt szerettem volna kideríteni, mennyire találták élvezhetőnek a tanulók a *János vitéz* című művet. Itt is 1-5-ig terjedő skálán jelölték ezt. Az egyes a *legkevésbé tetszett*, az ötös a *nagyon tetszett* mezőt jelöli (17. ábra).

17. ábra
A *János vitéz* című mű értékelése 1-5-ig terjedő skálán

A mellékelt ábrán szembevetendő, hogy Petőfi műve megosztóbb a tanulók tetszése szempontjából, mint *A Pál utcai fiúk*. A *János vitéz*-nél jelenleg 44 főt tudok mérni, míg *A Pál utcai fiúk*-nál 60 főt. *A Pál utcai fiúk* diagramján egy növekvő tendenciát figyelhetünk meg, ahol csak két tanuló jelölte meg azt, hogy a legkevésbé tetszett az olvasmány. Ezzel szemben a *János vitéz* esetében 44-ből 5 fő választotta az egyest, további 6 tanuló pedig a kettést jelölte meg. A *Pál utcai fiúkat* 52 tanuló a 4-es és 5-ös mezőbe helyezte, azaz tetszett, vagy nagyon tetszett az olvasmány. A *János vitéz* esetében 28 diák jelölte meg ezeket. Ahhoz, hogy erre a különbségre választ kapjunk, a következő kérdést kell megvizsgálni. Kiértékelésben próbáltam kiszűrni azokat a válaszokat, amiket azon tanulók adtak meg, akik nem olvasták még el a *János vitézt*.

Most is megkérdeztem, hogy mi tetszett a műben és mi nem? A válaszok a következők voltak: A legtöbben azt írták, hogy tetszett az, hogy fordulatos, izgalmas és kalandos volt a történet. Volt, aki a mesés részeket emelte ki. A többi válaszadó konkrét részeket írt, például: a két árva szerelme, a tündérek, Jancsi beállt katonának, Jancsi bátorsága, vagy a Boszorkányok földje. Arra, hogy miért nem tetszett, nem érkezett annyi válasz, mint ahányan azt jelölték, hogy

nem tetszett a mű. A válaszok a következők voltak: Nem tetszett néhány diáknak az, hogy Iluska meghalt vagy hogy Kukorica Jancsi elvált Iluskától. Volt, aki azt írta, hogy a szomorú jelenetek nem tetszettek neki. Egy-két diáknak nem tetszett a régies szóhasználat, kifejezések, és úgy érezték többen, hogy nem történik semmi a műben. Egy diáknak nem tetszettek a romantikus részek.

Foglalkoztatott, hogy könnyűnek találták-e az olvasását, hiszen teljesen más, mint egy prózai szöveg. A 44 olvasóból 30 diák szerint könnyen olvasható volt a mű, ennek indokaként ilyen típusú érveket írtak:

„*A versszakokra bontott szövegeket mindig gyorsabban olvasom!*”

„*Könnyű volt, mert hangosan olvastuk, így ha régiesen van benne a szó, akkor kijavítottuk.*”

Többen azzal indokolták, hogy jól olvasnak és sokat gyakoroltak. Néhányan írták, hogy azért volt könnyű, mert dallamos volt, és megértették a történetét. Volt, aki azt írta, azért volt könnyű, mert nincsenek benne régies kifejezések, ám az a tábor, akiknek nehézséget okozott az olvasmány (14 fő), pont az ellenkezőjét állították. Szerintük több olyan szó is volt benne, amik nehezítették a megértést és az olvasást. Néhányuknak nem tetszett a rímes, verses forma, és volt olyan is, aki túl hosszúnak találta a művet.

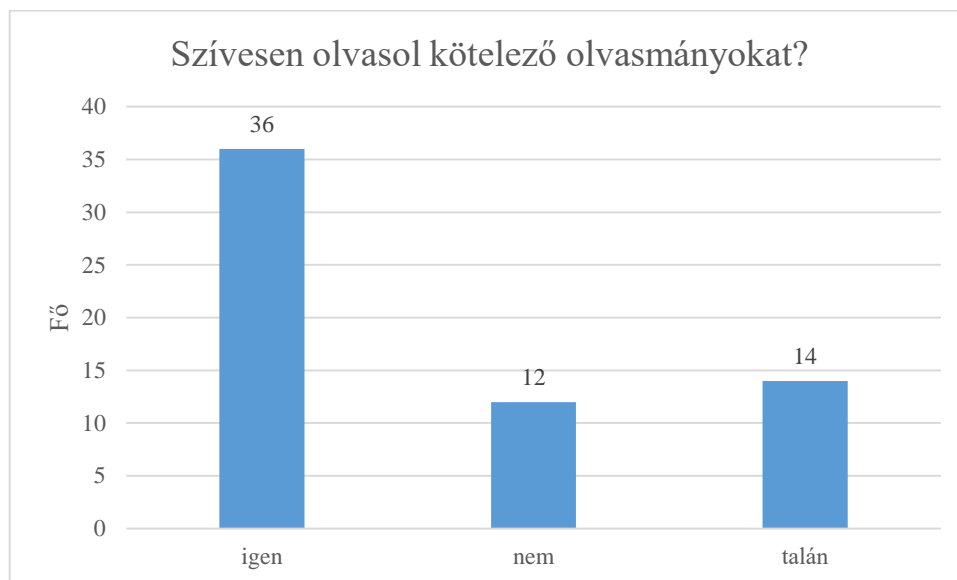
A kérdőív vége felé közeledve néhány összefoglaló kérdéssel zártam a sort. Ezek közül az első kérdésem az volt, hogy korszerűnek találják-e a tanulók a kötelező olvasmányokat. Utólagos véleményem szerint nem feltétlenül tudták ezt megítélni, hiszen nem az ő kompetenciájuk megállapítani ezt, de véleményüket így is elemzem. A válaszadók döntő többségben korszerűnek tartották ezeket az olvasmányokat. Az adatok az alábbi ábrán láthatók (18. ábra):

18. ábra
A kötelező olvasmányok korszerűsége a diákok szerint

Következő kérdésem az volt, hogy szívesen olvasnak-e kötelező olvasmányokat a tanulók. A válaszok az 19. ábrán olvashatók.

19. ábra
A tanulók hozzáállása a kötelező olvasmányok olvasásához

A válaszok alakulása számomra pozitív csalódás volt, hiszen 62 tanulóból 36, azaz 58%-uk szívesen olvas kötelező olvasmányokat. További jó arány, hogy 14-en talán, s 62 tanulóból csak 12 diák nem szeret kötelező olvasmányokat olvasni.

Megkérdeztem azt is, hogy mit olvasnának inkább a kötelezők helyett. A válaszok között voltak konkrét könyvcímek, például: *Harry Potter* könyvsorozat, *Szent Johanna gimi*, *Stanley, a szerencse fia*, *Az éhezők viadala*, *Az emlékek őre*. Továbbá írták Megfogalmazták azt is, hogy mai könyveket, ifjúsági könyveket, vicceset és érthetőt olvasnának. Ezek alapján elmondhatjuk, hogy a tanulók is szívesen olvasnának kortárs műveket. Néhányan azt írták, hogy nem olvasnának mást, mert megfelel nekik a manapság olvasott kötelező olvasmánylista, mások pedig alsóban kijelölt kötelező olvasmányokat választottak.

Azzal kapcsolatban, hogy a kötelező olvasmányok olvasása befolyásolja-e az olvasóvá nevelést, megkérdeztem, hogy változtattak-e az olvasási szokásaikon ezen olvasmányok (20. ábra).

10. ábra
A kötelező olvasmányok hatása az olvasási szokásokra

42 tanuló azt válaszolta, hogy változtattak ezek az olvasmányok az olvasási szokásaikon pozitív irányban. 20 tanuló szerint nem változtattak rajta. Opciónak megadtam azt is, hogy negatív irányban változtattak a szokásokon, de azt senki nem jelölte meg.

Érdekelt, hogy összességében fontosnak tartják-e a tanulók, hogy legyenek kötelező olvasmányok, valamint a véleményük is érdekelt a kötelezőkről (21. ábra)

11. ábra
A tanulók megítélése a kötelező olvasmányok létéről

Az ábrán kielégítő választ látok, hiszen a megkérdezett tanulók 68%-a úgy gondolja, hogy fontos, hogy legyenek kötelező olvasmányok. További 23% a talán lehetőséget választotta, és csupán csak 9% érzi úgy, hogy nem fontos a kötelező létezése.

A vélemények itt olvashatók:

„Az idej olvasmányok nagyon jók és kicsit lehetne több idő rá, hogy elolvassuk.”

„Érdekeselek, de van amikor inkább mást olvasnék, mint éppen a kötelező olvasmányt.”

„Hasznosak, mert fejlesztik a szókinccset!”

„Hasznosak, mert új olvasási élményeket szerezhettek.”

„Haszontalanok a mai világba.”

A legtöbb válasz hasonló, mint az idézett mondatok, páran írták, hogy az olvasás fejleszt a szókinccset és a kötelező olvasmányok olvasásra ösztönöznek. Néhányan azt válaszolták, hogy semmi szükség kötelező olvasmányokra, mert unalmasak és nehezek.

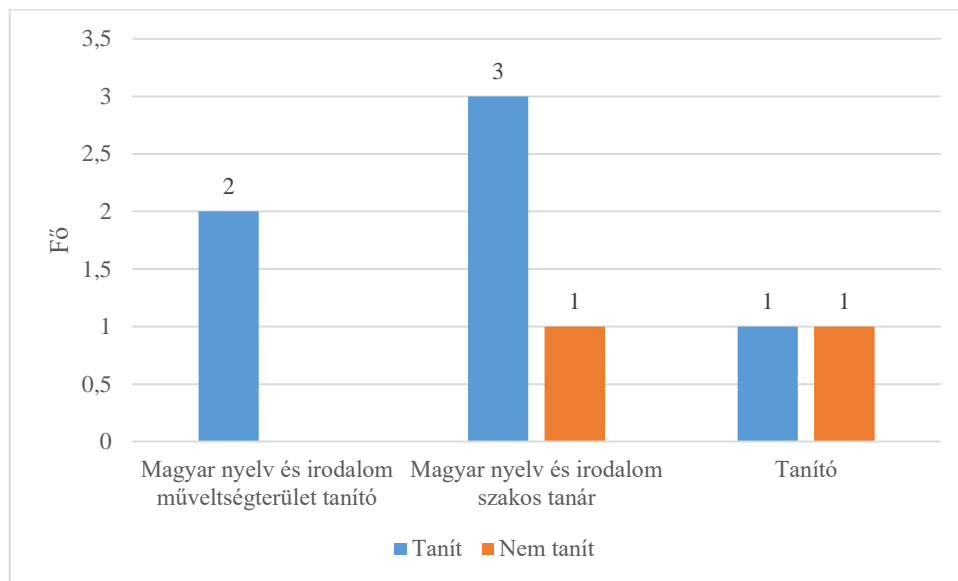
Mindezek alapján úgy gondolom, hogy pozitív válaszokkal zárhatom a kérdőív kiértékelését.

3.5 Kvalitatív kutatás elemzése

A második kutatási módszerem egy strukturált interjú elkészítése volt. A kérdéseket előre megírtam és meghatározott sorrendbe állítottam őket. A kérdéskör a pedagógusok véleményének felmérését segíti elő, leginkább az olvasóvá nevelés, a kötelező olvasmányok s azok feldolgozásával kapcsolatban.

A következőkben bemutatom az interjúalanyokat. A kutatásban 8 pedagógus vett részt. A 8 pedagógus közül 4 magyar nyelv és irodalom szakos tanár, közülük három pedagógus tanít jelenleg irodalmat, egy pedig nem. Két magyar nyelv és irodalom műveltségterületes tanítót kérdeztem, akik jelenleg tanítanak irodalmat alsó tagozaton. Továbbá interjúvoltam két olyan tanítót is, akik közül az egyik tanít jelenleg is irodalmat. Az alábbi ábrán (22. ábra) összefoglalóan látható a megkérdezettek összetétele.

22. ábra
A pedagógusok megoszlása

A továbbiakban eseti elemzést fogok végezni az interjúról, mely tartalmazni fog kondenzációt és kategorizációt is a szöveg függvényében. Némely kérdésre idézni fogom a válaszokat, ezeket az interjúk sorrendjében fogom jelölni (például: Magyar szakos tanár¹, Magyar műveltségterületes tanító², Tanító¹...). A többi kérdésre összegezni fogom a válaszokat.

1. Önnek célja az olvasóvá nevelés?

A válaszadók 100%-a igennel válaszolt erre a kérdésre.

2. Ön szerint a kötelező olvasmányok elősegítik az olvasóvá nevelést?

A kérdésemre négy pedagógus válaszolt nemmel, három igennel, és egy tanító kifejtette választát:

„is-is, mivel annyira elavultak a kötelező olvasmányok, hogy ezek a gyerekek már nem ettől válnak olvasó felnőttekké.”

3. Mit gondol, a kötelező olvasmányok megváltoztatják a gyerekek olvasási szokásait?

Erre a feltevésre ismételten négy pedagógus válaszolt igennel, s másik négy azt mondta, hogy talán.

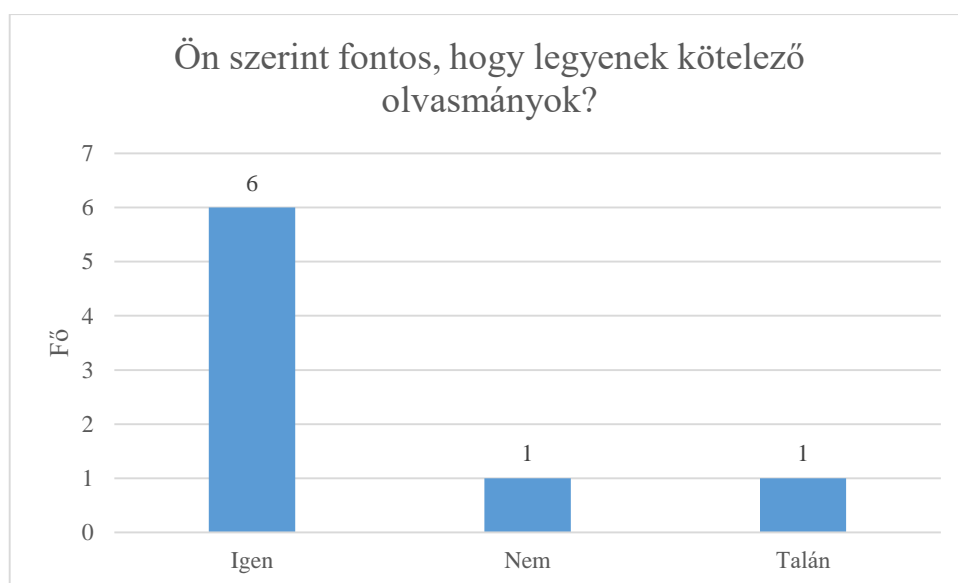
4. Ha igen, pozitív, vagy negatív irányban?

A tanárok többsége azt válaszolta, hogy sajnos negatív irányban változtatják meg a tanulók olvasási szokásait a kötelező olvasmányok. Egy magyar szakos tanár és egy magyar műveltségterületes tanító szerint pozitív hatásuk van ezeknek.

5. Ön szerint fontos, hogy legyenek kötelező olvasmányok?

Erre a kérdésre készítettem egy oszlopdiaagramot, hogy összefüggést keressek a tanulók válaszaival. Az első ábra (23. ábra) a pedagógusok választát jelöli, a második (24. ábra) az 5. évfolyamos tanulókéét.

12. ábra
Kötelező olvasmányok létjogosultsága a pedagógusok szerint

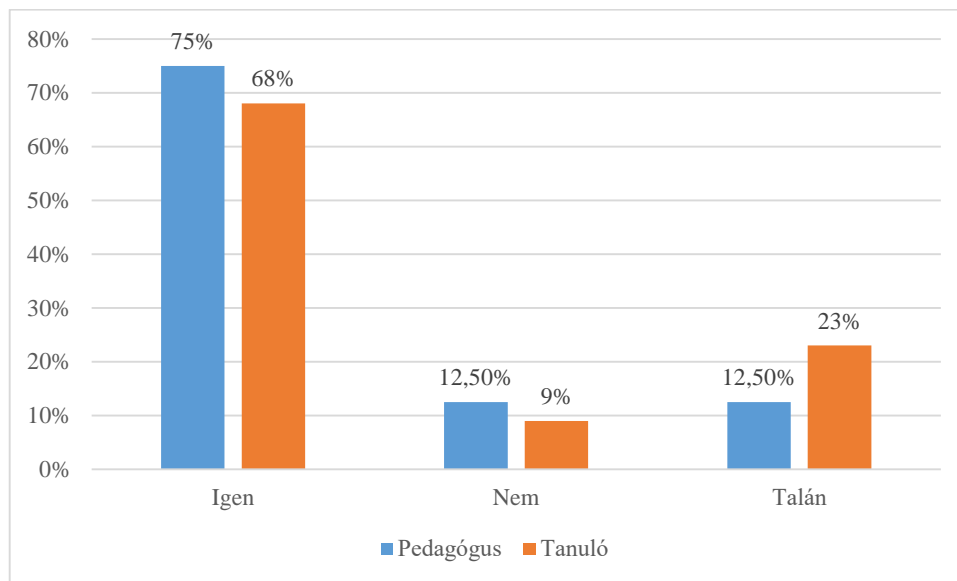

13. ábra
Kötelező olvasmányok létjogosultsága a tanulók szerint

A pedagógusok közül 6 személy tartja fontosnak azt, hogy legyenek kötelező olvasmányok. Egy személy nem tartja fontosnak és egy pedagógus válaszolt azt, hogy talán. A tanulók a 62 főből 42-en fontosnak tartják a kötelező olvasmányok létét, 6-an nem és 14-en talán. Az arányokat megfelelően láthatjuk, de pontosabb képet kapunk, ha százalékos kifejezést alkalmazunk. Ehhez készítettem egy ábrát (25. ábra).

14. ábra
Vélemények összehasonlítása

Jól látható, hogy mindkét csoport esetében azoknak a száma magasabb, akik szerint fontos, hogy legyenek kötelező olvasmányok. Nagyjából megegyezik azoknak a százaléka, akik szerint nincs szükség kötelező olvasmányokra.

6. Meg van elégedve a kötelező olvasmányok listájával?

7. Ha tehetné változtatna a kötelező olvasmányok listáján?

A magyar szakos tanárok, illetve egy műveltségterületes tanító nincs megelégedve a kötelező olvasmányok listájával, s ha tehetné változtatna rajtuk. Két alsós tanító azt válaszolta, hogy meg is van elégedve meg nem is, ezt azzal indokolták, hogy ha ők választhatnak olvasmányt, akkor elfogadják a listát. A 7. kérdésre 100% igen válasz érkezett, tehát mindenki változtatna a kötelező olvasmányok listáján.

8. Ha változtatna, milyen módon?

Ez a kérdés is összefügg az előző kettővel, néhány választ összefoglalok, míg másokat idézni fogok.

Magyar szakos tanár1: „*Kortárs irodalmakkal.*”

Magyar szakos tanár2: „*Egyrészt több választási lehetőséget kínálnék, másrészt a korosztály igényeihez igazodó olvasmányokat választanék.*”

Magyar műveltségterületes tanító1: „*A gyerekekhez közelebb álló, kortárs olvasmányokat választanék.*”

Magyar szakos tanár3: „*Nincs kötelező lista, illetve régóta változtatgatunk a gyerekek érdeklődési körének megfelelően a digitális világban. Az általam vélt értékeket pedig meghagytam a kötelező olvasmányokból. Természetesen itt is alkalmazkodva a gyermekanyaghoz.*”

Tanító1: „*Életkornak megfelelően kiválasztott gyermekirodalom, konkrét címek helyett témakörök*”

A többi pedagógus kicserélne néhány művet.

9. Ön szerint megfelelő életkorra vannak kijelölve a kötelező olvasmányok?

Az interjú alanyok 62,5%-a szerint nem mindegyik, 37,5% szerint nem.

10. Ön szerint meghatározó az olvasási szokásokban a szülői minta?

A kérdésre 6 pedagógus igennel, egy pedagógus nemmel válaszolt és egy pedagógus mondta azt, hogy talán.

A tanulókkal készített kérdőív alapján azok a diákok, akik szeretnek olvasni, ugyanolyan magas arányban jelölték be azt, hogy szüleik is aktív olvasók (lásd kérdőív 7. ábra).

11. Mi a véleménye *A Pál utcai fiúk* című műről? Szeretik a tanulók ezt a regényt olvasni? Könnyen olvassák?

Magyar szakos tanár1: „*Szeretik, bár vannak benne nehezebb részek.*”

Magyar szakos tanár2: „*Igen, ezt az olvasmányt nagyon szeretik.*”

Magyar műveltségterületes tanító1: „*A gyerekek többsége szereti, könnyen olvassák.*”

Magyar szakos tanár3: „*Tökéletes választás az 5. évfolyamon több évtizede óta. Igen, szeretik. Jól olvassák, bár a korhű szavak távol állnak tőlük.*”

Magyar szakos tanár4: „*Igen, szeretik, könnyen olvassák, közel áll hozzájuk a téma.*”

Tanító1: „*Megfelelő előkészítés után igen.*”

Magyar műveltségterületes tanító2: „*Szeretik, ha tanári irányítással olvassuk, mert annyira régies a nyelvezete, hogy nagyon sok magyarázatra szorul. Kevés az, aki önállóan szívesen olvassa.*”

Tanító2: „*Szeretik, bár nehéz a nyelvezete.*”

12. Ön szerint segíti a regény feldolgozását a film/ színházi darab megtekintése? Él ezekkel a lehetőségekkel?

Magyar szakos tanár1: *„Segít, mindig megnézzük valamelyik feldolgozást.”*

Magyar szakos tanár2: *„Igen, a filmet megszoktuk nézni, de csak a könyv feldolgozása után, egyfajta lezárásként.”*

Magyar műveltségterületes tanító1: *„Igen, segíti. Hozzájárul a jobb megértéshez. Általában élek a lehetőséggel.”*

Magyar szakos tanár3: *„Számomra elsődleges az olvasás. Ezzel fejlesztem a képzelőerejüket a gyerekeknek, mert igen fantáziátlan világban élnek. Ha már elolvasták a regényt, akkor projekt munkában dolgozzuk fel. A filmhez és a színdarabhoz is hozzá nyúlunk. Összehasonlításokat végzünk. A projekteknél illetve olvasás közben néha lejátszok néhány részletet, különösen a vígszínházi dalokból. Ezzel is motiválom őket.”*

A többi pedagógus azt a választ adta, hogy segítik a feldolgozást ezek az adaptációk és szívesen használja őket, bár a színházi előadásra nem mindig van keret.

13. Mi a véleménye a *János vitéz* című műről? Szeretik a tanulók? Könnyen olvassák?

A pedagógusok mindannyian azt mondták, hogy szeretik a tanulók olvasni, de szinte mindenki hozzátette, hogy csak akkor, ha van mellette tanári magyarázat, irányítás, mivel nehéz a nyelvezete.

14. Ön szerint élnek a tanulók a hangoskönyv/ rövidítések lehetőségével?

A válaszok 4:4 arányban alakultak, a pedagógusok fele igent mondott, leginkább a rövidítésekre gondolnak. A tanulóktól is megkérdeztem, hogy élnek-e ezekkel a lehetőségekkel, s meglepő módon ők is majdnem fele-fele arányban válaszoltak (30:32 arányban az igen válasz volt többségben)

15. Ön szerint milyen a tanulók megítélése a kötelező olvasmányokról?

Magyar szakos tanár3: *„Nagyon nem szeretik a kötelező szót. Én sem vagyok a híve. Felsőbb évfolyamokon már egyre nehezebb olvastatni. Hosszú a regény, a leíró részeket nem kedvelik. Időt, figyelmet igényel az olvasás. Erre pedig nem szának időt, mert a digitális világ teljesen megváltoztatta az emberiséget. Gyorsan, villogva, felületesen. Ez a jelszó. Természetesen: még rövidítve, sms nyelven tele helyesírási hibával.”*

Kivétel nélkül azt válaszolták, hogy nem szeretik a tanulók a kötelező olvasmányokat. Ezzel szemben a megkérdezett tanulók 68%-a azt válaszolta, hogy fontos, hogy legyenek kötelező olvasmányok, s legtöbbjük pozitív véleményt írt ezekről.

16. Érződik generációs különbség az olvasási szokásokkal kapcsolatban?

A pedagógusok 100%-a igennel válaszolt. Többen hozzátették, hogy a mostani felsősök kevesebbet olvasnak, mint az előző generációk, és nagyobb arányban olvasnak online.

17. Ön szívesen olvastatna kortárs irodalmat?

A pedagógusok közül heten igent mondtak, egy magyar szakos tanár pedig azt válaszolta, hogy talán.

18. Ön szerint korszerű a NAT 2020-ban kijelölt tananyag?

Magyar szakos tanár1: „Ötödikben még igen, magasabb évfolyamokon változtatnék.”

Magyar szakos tanár3: „Igen.”

Tanító1: „Nem, csak a feldolgozási módszerek korszerűbbek

Magyar műveltségterületes tanító2: „Nem, nem a valós élethez igazították.”

A többi pedagógus azt válaszolta, hogy nem korszerű.

19. Ön szerint, hogyan lehetne közelebb hozni az olvasás szeretetét a tanulókhoz?

Magyar szakos tanár1: „*Ha saját élményeiket oszthatnák meg társaikkal.*”

Magyar szakos tanár2: „*Megfelelő olvasmányokkal, feladatokkal és a könyvekhez kapcsolódó interaktív foglalkozásokkal.*”

Magyar műveltségterületes tanító1: „*Főleg a tanulókhoz közelebb álló, modernebb olvasmányokkal. Több felajánlott lehetőség közül lehessen választani.*”

Magyar szakos tanár3: „*A személyes példamutatással a családban. Szülők, nagyszülők! Legyen idő olvasásra, könyvek vásárlására (bár igen drágák). Ünnepekre már nem divat könyvet ajándékozni! Születéstől fogva legyen ideje a szülőnek mesélni, énekelni, olvasni, játszani. Kifogások hadát törölni! Ha nem megy, akkor ne szüljön és neveljen gyereket iskolázottságtól függetlenül. Mehetnek könyvtárba is. Nem lesz semmi bajuk, csak el kell egyszer indulni!*”

Magyar szakos tanár4: „*Olyan olvasmányokat kellene számukra választani, ami közel áll hozzájuk. A mai világhoz kapcsolhatók. Pl. Téli István sorozatai.*”

Tanító1: „*Személyes példával, részletek felolvasásával–megbeszélésével.*”

Magyar műveltségterületes tanító2: *„Könyvtárlátogatással, író-olvasó találkozóval. Könyvtárpedagógiai interaktív bemutatók, foglalkozások, amik a gyerekeknek élményszerűek.”*

Tanító2: *„Közösen elmenni könyvtárba, mindenki választ egy könyvet, elolvassa és könyvbemutatót tartani egymásnak.”*

3.6 A hipotézisek igazolása

1. A kötelező olvasmányok negatív irányban befolyásolják az olvasóvá nevelést.

A hipotézis megválaszolására az interjú második, harmadik és negyedik kérdésében kerestem a választ, valamint a kérdőív egyes kérdéseiben. A pedagógusok válasza alapján igazolást kapok a tézisemre, hiszen a többiek szerint nem segítik elő a kötelező olvasmányok az olvasóvá nevelést. A többség szerint megváltoztatják a tanulók hozzáállását az olvasásához, de sajnos negatív irányba. A kérdőívet figyelembe véve, melyet a tanulók töltöttek ki, azt az eredményt kapom, hogy a kötelező olvasmányok pozitívan változtatták meg a tanulók olvasási szokásait, s magas arányban ezt jelölték meg.

Az eredményeket számításba véve az első hipotézisemet nem tudom elfogadni, hiszen a pedagógusoknál is megoszlás volt, és a diákoknál is.

2. A kötelező olvasmányok listáját frissíteni kellene, kortárs irodalom behozásával.

A második hipotézis vizsgálatára az interjú hetedik, nyolcadik és tizennyolcadik kérdését veszem figyelembe, valamint a kérdőív huszonötödik pontját. A 8 megkérdezett pedagógus közül 100%-uk változtatna a listán. A válaszokban többször elhangzik a kortárs irodalom bevezetése, az életkornak megfelelő gyermekirodalom, s a gyerekekhez közel álló témájú könyvek olvastatása. A 18. kérdés szól arról, hogy olvastatnának-e kortárs irodalmat a pedagógusok, erre 8-ból 7 fő igennel válaszolt, egy pedig azt válaszolta, hogy talán. A tanulói válaszok is alátámasztják feltevésemet, hiszen arra a kérdésre, hogy mit olvasnának szívesebben, a legtöbb tanuló kortárs irodalmat írt.

Ezek alapján a második hipotézisemet alátámasztottnak látom.

3. A körülmények befolyásolják a tanulók olvasóvá nevelését (pl. szülői minta).

Ehhez a feltételezéshez az interjú 10. kérdését és a kérdőív több kérdésének eredményeit is vizsgálom. Arra a kérdésre, hogy meghatározó-e az olvasási szokásokban a szülői minta, hat pedagógus válaszolt igennel, egy pedagógus nemmel, s egy válaszolta azt hogy talán. A tanulóknál felmértem azt, hogy a szülei szoktak-e olvasni. Erre 44 tanuló igennel, 18 nemmel válaszolt. Megkérdeztem, hány könyv lehet fel az otthonukban, melynek eredményei a kérdőív kiértékelésénél olvashatók. Az első kérdéssel összevetve arra a kérdésre, hogy „szeretsz olvasni?“, ugyancsak 44 tanuló válaszolt igennel. Arra a kérdésre, hogy a szülők olvastak-e mesét a tanulóknak, a következő arányban érkeztek válaszok: 56 tanuló olvastak mesét, 6 tanuló nem. Tóth kutatási eredményében is alátámasztást nyert az, hogy a mesélés jelentősen meghatározza a gyerekek olvasóvá válását (Tóth 2017). 4 tanuló jelölte meg azt a válaszlehetőséget, hogy 0-10 könyv között van az otthoni könyvállományuk. A szülői minta ezek szerint meghatározó, legalábbis befolyásolja a tanulók olvasási szokásait és olvasóvá válását. Megkérdeztem azt is, hogy szoktak-e könyvtárba járni a tanulók, akár iskolai kereten belül is. A válaszok alapján ismét 44 gyermek válaszolt igennel.⁵ Körülménynek számít az alsó tagozatban folytatott munka is, ezért vizsgálom azt a kérdést is, hogy 1-4. osztályig olvastak-e kötelező olvasmányokat. Erre a kérdésre a tanulók 89%-a igennel válaszolt. Tóth kutatásából a következőt tudhatjuk meg: „*a gyerekek olvasóvá válását legjobban a családi minták, a családi szocializáció befolyásolja.*” (Tóth 2017, 47)

A harmadik hipotézist is igazoltnak látom, a körülmények befolyásolják a tanulók olvasási szokásait.

4. A kötelező olvasmányokat nem szívesen olvassák el a tanulók.

A negyedik hipotézist az interjú 16. és a kérdőív 23., 24., és 27. kérdése alapján vizsgálom. A pedagógusok 100%-a azt válaszolta, hogy a tanulók nem szeretik a kötelező olvasmányokat. Ezzel szemben a tanulók válaszai pozitívabbak. 58%-uk szívesen olvas kötelező olvasmányokat, míg további 23%-uk nem volt biztos a válaszban, így a talán lehetőséget jelölte meg. Csúppán 19%-uk válaszolta azt, hogy nem olvasnak szívesen kötelező olvasmányokat. A tanulók 68%-a úgy gondolja, hogy fontos, hogy legyenek kötelező olvasmányok.

⁵ További kutatás az iskolai könyvtárba járás hatásáról az olvasási szokásokra nézve: Kelemenné Farkas Zsuzsa: *Az iskolai könyvtárak szerepe az olvasóvá válás folyamatában.* Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 14. évf. 5. sz. 35-41. p.

A megkérdezett pedagógusok 100%-a szerint nem szívesen olvasnak a tanulók kötelező olvasmányokat, míg a tanulók több mint fele úgy nyilatkozott, hogy szívesen olvasnak kötelező olvasmányokat, s fontos is, hogy legyenek.

Mindez megcáfolja a negyedik hipotézisemet.

5. Generációs különbség van a diákok olvasási szokásait tekintve (a digitalizáció hatása).

Az ötödik tézisemmel kapcsolatban az interjú 17. kérdését vizsgálom, melyre a pedagógusok 100%-a igennel válaszolt. Visszacsatolnék a fejezet elején említett kutatásra (Gombos, Hevérné, Kiss 2015) mely a digitalizáció hatását vizsgálta a gimnazisták olvasási szokásaiban. Ez alapján kiderült, hogy nem feltétlenül azokból lesznek nem-olvasók, akik aktívan interneteznek (Gombos 2010). Egy másik kutatási következmény megállapítása az, hogy az internetezés mennyiségét nem befolyásolja demográfiai tényező, így ez generációs sajátosság (Tóth 2017). Ezek alapján az ötödik hipotézisemet beigazolódottnak tartom.

3.7 A kutatás összefoglalása

Az általam választott két kutatási módszer eredményességét a következőképpen foglalhatjuk össze. Kutatásomban fontosnak tartottam fellelni a kapcsolatot a kötelező olvasmányok, valamint az olvasóvá nevelés között. Azt vettem észre az adatok alapján, hogy a pedagógusok negatívabban ítélik meg a tanulók hozzáállását a kötelező olvasmányokhoz, mint maguk a tanulók. A megkérdezett diákok több mint fele biztató választ adott arra, hogy szívesen olvasnak kötelező olvasmányokat, s ezek pozitívan változtatták meg olvasási szokásaikat. A pedagógusoknál megosztóbb válaszokat láthattunk, körülbelül fele-fele arányban gondolták úgy, hogy a kötelező olvasmányok jó, illetve negatív irányba alakítják az olvasási szokásokat.

Valószínűleg a válasz abban keresendő, hogy a kötelező olvasmányok jegyzékét kellene módosítani, azaz a kortárs irodalmat kellene bevezetni. Ez nem jelenti azt, hogy a klasszikus műveket teljesen el kell hagyni, hiszen a tanulók kedvelik ezeket (lásd: a tanulók kedvenc kötelező olvasmánya magas arányban *A Pál utcai fiúk*, s többen ezt jelölték meg kedvenc regénynek is), valamint ezek a művek értékeket hordoznak, melyeket át kell adni az utókornak. A kortárs művek választása indokolt, hiszen a tanulók is szívesen fordulnak ezekhez (utalva a kutatás eredményeire). Közelebb állnak hozzájuk, így a pedagógusoknak nem kellene tartani

az újítástól. Egyébként a megkérdezett tanárok 87.5%-a előszeretettel olvastatna ilyen könyveket. A megoldás tehát az lehet, hogy bátran használjanak a pedagógusok kortárs irodalmat is, hiszen ezek által mélyebb beszélgetések is kerekedhetnek, melyek sokkal személyesebb, tartalmasabb élményt nyújtanak a tanulók számára, akiknek erre igényük is van (Gombos 2013). Olyan vélemény is létezik, amely szerint a pedagógusoknak hagyni kéne, hogy a tanulók ajánljanak könyveket, akkor is, ha ők nem ismeri azokat (Gordon 2009).

Azt is megerősítette kutatásom, hogy a környezet, a kapott minta igenis meghatározó abban, hogy a tanulók szeretni fogják-e az olvasást. Gombos szerint a család már kevésbé működik úgy, mint jó minta az olvasásszocializációra, így az iskola kapja meg ezt a feladatot (Gombos 2013). Ezért is fontos, hogy a pedagógus próbálkozzon különböző, újító módszerekkel.

További javaslatot jelenthetnek a pedagógusok válaszaik arra kérdésre, hogy miképpen lehetne közelebb hozni az olvasás szeretetét a tanulókhöz. A válaszok között volt könyvtárlátogatás irodalmi előadásokkal, interaktív foglalkozásokkal; könyvbemutató napok, ahol a tanulók megoszthatják olvasmányait, s ajánlhatják társaiknak azokat; könyvklub, ahol 1-2 havonta kijelölnek elolvasandó könyveket, majd alkalomadtán összeülnek és beszélgetnek róla. Ezek mind olyan ötletek, melyek által a tanulók megkedvelhetik az olvasást.

A felállított hipotéziseim közül kettő nem igazolódott be. Arra az elméletemre, hogy a kötelező olvasmányok negatív hatással vannak az olvasási szokásokra, megosztó vélemények érkeztek, így nem állapíthatom meg tézisémet realitását. A másik cáfolt hipotézis, hogy a tanulók nem szívesen olvasnak kötelező irodalmat. Ez a feltevés is megdőlt, hiszen a tanulói válaszok többsége az ellenkezőjét mutatja. Ezek alapján, annak érdekében, hogy megfelelő és helytálló képet kapjunk a kötelező olvasmányokról, valamint az olvasási szokásokról, további kutatásokra van szükség.

Összességében sikeresnek és tanulságosnak vélem kutatásomat, mely jó irányt és reményt mutat a jövőbeli olvasási szokások megújulására.

4. ÖSSZEFOGLALÁS

Szakedolgozatomban azt igyekeztem feltárni, hogy az olvasási szokások megváltozása milyen hatással bír a kötelező olvasmányokra. A téma aktualitását az adja, hogy a mai, rohanó világban egyre kevesebb idő jut az olvasásra. Fontosnak tartom, hogy tegyünk ez ellen, mivel az olvasás az élet minden szintjén jelen van, szinte nélkülözhetetlen a boldoguláshoz.

Vajon Molnár Ferenc *A Pál utcai fiúk* és Petőfi Sándor *János vitéz* című műve megfelel-e a 21. századi gyerekek olvasási igényeinek? A szakirodalom rengeteg kritikát tartalmaz, melyek leginkább pozitív képet ábrázolnak az alkotásokról. Megvizsgáltam módszertanilag is a tanításukat tankönyvek, kerettantervek és a Nemzeti alaptanterv alapján.

Saját kutatásomban kétféle módszert alkalmaztam. Célom az volt, hogy megtudjam, milyen irányba változott a tanulók olvasási szokása, s mi a véleményük a kötelező olvasmányokról. Pozitív csalódással végződött a kérdőív kitöltése. Előfeltevésem szerint ugyanis nem szeretnek a tanulók kötelezőket olvasni, ám kiderült, hogy többségük igenis szeret. Kiderült, hogy *A Pál utcai fiúk* több tanuló kedvenc regénye is, könnyűnek találják az olvasását és szívesen veszik a kezükbe. *A János vitézről* is hasonlóan vélekedtek. Ennek ellenére a tanulók is szívesen olvasnának kortárs irodalmat, s ennek szükségességét a megkérdezett pedagógusok is alátámasztják. A pedagógusokkal készített interjú során azt szerettem volna kideríteni, hogy ők miképp látják a tanulók hozzáállását a kötelező olvasmányokhoz, valamint érdekelt a személyes véleményük is ezekben a kérdéskörökben. A tanulókkal ellentétben a pedagógusok pesszimistábban, esetleg realisabban látják a problémákat az olvasási szokásokkal kapcsolatban. Szerintük a tanulók egyáltalán nem szeretik a kötelező olvasmányokat, s az olvasási szokásaik nagy mértékben megváltoztak. Ebben generációs különbséget is felfedezni véltek.

Úgy érzem, hogy a bevezetőben megfogalmazott kérdésekre, valamint a felállított hipotéziseimre választ kaptam, s ezekből azt a konklúziót vontam le, hogy mind a gyerekek, mind a felnőttek részéről igény mutatkozik az olvasás megmentésére. Ebből kifolyólag további kutatásokra is szükség van ahhoz, hogy még árnyaltabb és átfogóbb képet kapjunk arról, mit is olvasnának szívesen a tanulók és hogyan lehetne az olvasást megszerettetni velük.

5. FELHASZNÁLT IRODALOM

Acél Zsolt (2009): *Elbeszélés és élettörténet Petőfi Sándor János vitéz című művében*. In: Forrás. [online] 41. évf. 6. sz. 46-62 p. [2022.12.14.] > URL: http://epa.niif.hu/02900/02931/00122/pdf/EPA02931_forras_2009_06_046-062.pdf

Bálint Endre (2014): *Az igazság két pillanata. További kutatások Molnár Ferenc-ügyben*. In: Könyv és Nevelés. [online] 16. évf.4. sz. [2022.12.14.] > URL: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/konyv-es-neveles/az-igazsag-ket-pillanata>

Bálint Endre (2012): *Egy sziget felfedezése Budapesten*. In: Könyv és Nevelés. [online] 14. évf. 2. sz. [2022.12.15.] > URL: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/konyv-es-neveles/egy-sziget-felfedezese-budapesten>

Borbély Sándor (2003): *Az örök kiskamasz, Molnár Ferenc*. In: Könyv és Nevelés. [online] 5. évf. 1. sz. [2022.12.15.] > URL: <https://epa.oszk.hu/01200/01245/00017/Borbely.html>

Dömötör Ákos–Kerényi Ferenc (1994): *A János vitéz egyetemes mesemotívumairól*. In: Irodalomtörténeti közlemények. 98. évf. 3. füzet 375-379 p.

Emőd Teréz (2010): *Játék- és tévesztés. A Pál utcai fiúk aktualitása*. In: Könyv és Nevelés. [online] 10. évf. 1. sz. [2022.12.15.] > URL: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/konyv-es-neveles/jatek-es-tervesztes>

Galuska László Pál (2008): *A Pál utcai fiúk értelmezésének kérdései a magyar gyermekirodalmi kutatásban*. In: Elektronikus Könyv és Nevelés. [online] 10. évf. 3. sz. [2022.12.14.] > URL: http://epa.niif.hu/01200/01245/00039/glp_0803.htm

Gombos Péter (2010): *A kötelező olvasmányoktól a szívesen olvasott könyvekig. Megváltozott olvasók – változatlan elvárások*. In: Az olvasás védelmében, szerk., Szávai Ilona. Budapest: Pont Kiadó. 145-151 p.

Gombos Péter (2013): *Dobj el mindent és olvas! A kortárs gyermekirodalom és az irodalomtanítás*. Budapest: Pont Kiadó, 126 p.

Gombos, P., Hevérné, K.A., Kiss, G. (2015): *A netgeneráció olvasási attitűdje -14-18 évesek véleménye könyvekről, olvasásról, irodalomról - egy felmérés tanulságai*. In: Új Pedagógiai Szemle. [online] 65. évf. 1-2. sz. 52-66 p. [2023.04.12.] > URL: https://www.epa.hu/00000/00035/00168/pdf/EPA00035_upsz_2015_01-02_052-066.pdf

Gombos Péter (2009): *„Ó, mondd,, te mit választanál!” A tanár felelőssége és lehetőségei a kötelező olvasmányok kiválasztásában*. In: Elektronikus Könyv és Nevelés. [online] 11. évf. 2. sz. 43-48. p. [2022.11.15.] > URL: https://epa.oszk.hu/01200/01245/00042/gp_0902.htm

Gordon Győri János (2009): *Kötelező, közös, kölcsönös olvasmány*. In: Elektronikus Könyv és Nevelés. [online] 11. évf. 2. sz. 28-36. p. [2022.12.13.]>URL: https://epa.oszk.hu/01200/01245/00042/ggyj_0902.htm

Hans Robert Jauss (1997): *Recepcióelmélet-esztétikai tapasztalat-irodalmi hermeneutika*. Budapest: Osiris, 452 p.

Heltai Erzsébet-Tarjányi József (1999): *A szociológiai interjú (mélyinterjú) készítése*. Budapest: TÁRKI, 37 p.

Irodalom tankönyv 5. osztály. Tananyagfejlesztő: Förhéczné Bartha Melinda. Kiadói kód: OH-MIR05TA, NAT 2020.[2022.11.21.] URL >: https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/OH-MIR05TA_teljes.pdf

Irodalom tankönyv 5. osztály. Tananyagfejlesztő: Radóczné Bálint Ildikó. Kiadói kód: OH-MIR05TB, NAT 2020.[2022.11.21.] URL >: https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/OH-MIR05TB_teljes.pdf

Kegyessné Szekeres, E. (2001): *A fiúk és a lányok eltérő olvasási szokásairól. Egy általános iskolai felmérés tapasztalatai*. In: Iskolakultúra. [online] 11. évf. 5. sz. 31-37 p. [2023.03.22] > URL: <https://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/19466>

Kelemenné Farkas, Zs. (2005): *Az iskolai könyvtárak szerepe az olvasóvá válás folyamatában*. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros. [online] 14. évf. 5. sz. 35-41 p. [2023.04.02.] > URL: <https://epa.oszk.hu/01300/01367/00065/pdf/04iskkonyvt.pdf>

Kerettantervek a 2020-as Nat-hoz - Oktatási Hivatal; [2022.11.20.] > URL: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_5_8

Kerényi Ferenc (2022): *Petőfi Sándor élete és költészete. Kritikai életrajz*. Budapest: Osiris Kiadó, 535 p.

Komáromi Gabriella (2005): *Elfelejtett irodalom*. Budapest: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, 364 p.

Margócsy István (2020): *Színes tinták. Tanulmányok, esszék a magyar irodalom különböző arcairól és nézeteiről*. Budapest: Kalligram, 424 p.

Martinkó András (1973): *Költő, mű és környezet (Kérdőjelek a Petőfi-irodalomban)*. Budapest: Irodalomtörténeti Füzetek 82.

Mezősi Károly (1972): *Közelebb Petőfihez*. Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 449 p.

Milbacher Róbert (2015): *Bábel agoráján. Esszék, tanulmányok a nemzeti irodalomból*. Pécs: Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, 288 p.

NAT 2020: Magyar Közlöny 2020. évi 17. sz. [2022.11.20.] > URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/MK_20_017%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/MK_20_017%20(1).pdf)

Osváth Béla (1965): *A magyar dráma a század elején*. Molnár Ferenc (1878 Budapest – 1952 New York). In: *A magyar irodalom története*. Budapest: Akadémiai Kiadó. [online] [2022.10.12.]>URL: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Spenot-a-magyar-irodalom-tortenete-1/v-kotet-a-magyar-irodalom-tortenete-1905-tol-1919-ig-4CF1/a-kor-nagy-iroi-uj-alkotoi-torekvesek-4E48/18-a-magyar-drama-a-szazad-elejen-osvath-bela-5593/molnar-ferenc-1878-budapest-1952-new-york-5603/>

Petőfi Irodalmi Múzeum: [online] Könyvkritikák : Békés Pál (2005), Farkas Pál (1907), Révész Béla (1931) [2022.10.24.] > URL: <https://pim.hu/archivum/puf/object.D5126A45-1CE7-4020-A543-81C21089C3BB.ivy.html>

Steklács János (2009): *Az olvasástanításról jövőidőben, feltételes módban*. In: Elektronikus Könyv és Nevelés. [online] 6. évf. 3.sz. [2023.03.10.] > URL: https://epa.oszk.hu/01200/01245/00043/sj_0903.htm

Tóth Máté (2017): *A 3-17 éves korosztály olvasási szokásai. Egy országos reprezentatív felmérés eredményei*. [online]. Budapest. [2023.04.10.] > URL: http://www.azenkonyvtaram.hu/documents/11543/34323/toth_mate_-_kozvelemenykutatas_-_3-17_evesek.pdf/

6. MELLÉKLETEK

1.sz. ábra: Dömötör–Kerényi mesemotívum összehasonlítása a Stith Thompson katalógusa alapján (1994)

Fejezet, sor	cselekménymozzanat, szereplő		motívumszám és leírás a katalógusban
I. 57– 64.	a mostoha szétválasztja a szerelmeseket	S 31.	Cruel stepmother
VI. 253– 532.	a zsványtanya és elpusztítása	P 475.	Robbers
XIV. 705– 716.	a kitett-talált gyermek	S 331.	Abandoned child in boat (floating chest)
XIV. 729– 734.	szolgai sorban nevelkedés	S 351.2.	Abandoned child reared by herdsman
	Kukorica Jancsi mint János vitéz	P 412.1.	Shepherd as hero
XVII. 878– 884.	felhőbe kapaszkodás	F 110.1 D 1524.9.	Wonder voyages Magic wind transports hero
XVII. 889– 902.	griffen utazás	F 62.	Bird carries person to or from upper world
XVIII. 972– 984.	a gonosz mostoha Iluska életének megrontója	P 282. G 204. S 322.4.2.	Stepmother Girl in service of witch Stepmother orders stepdaughter killed
XVIII. 997–1004.	a sírról szakított rózsza	E 631.1. E 711.2.2. F 611.3.2.	Flower from grave Soul in flower Hero's precocious strength
XIX. 1051–1052.	a megrekedt szekér kirántása	F 628.2.3.	Strong man kills giant
XIX. 1065–1080.	az óriáscsász megölése	G 156.	King of giant
XX. 1125–1146.	kőévés, az óriáskirály agyonütése	K 912.	Head of giant cut off by one as they enter house
XX. 1169–1173.	a varázssíp	D 1224.	Magic pipe
XXI. 1221–1254.	a boszorkányok elpusztítása, megvilágosodás ezáltal	G 200–299. G 205. G 271.2.	Witches Witch stepmother Witch exorcised by burning stick
XXII. 1279–1296.	a kísértetjárás	E 700–799.	Souls
XXIV. 1336–1664.	átkelés a tengeren	D 2121.	Magic journey
XXV. 1369–1408.	kapuőrző állatok megölése	F 628.1.3.1.	Man kills dragons with own hands
XXVI. 1409. és kk.	Tündérország	F 213. F 302. F 370.	Fairyland on island Man goes in the fairyland Visit to fairyland
XXVII. 1453–1460.	élet tava	D 925. F 162.6.2.	Magic fountain Lake with water of life
XXVII. 1461–1480.	Iluska feltámadása	E 80.	Water of life. Resuscination by water
XXVII. 1486.	János vitézt tündérrózsával választják	F 252.1.1.	Fairies elect king

Olvasási szokások

Kedves Tanuló!

A következő kérdőívvel az olvasási szokásaidat szeretném felmérni. A kérdőív anonim, azaz nem fogom tudni ki mit válaszolt. Kérlek, őszintén válaszolj a kérdésekre, ezzel hozzájárulsz szakdolgozatom elkészítéséhez. A kérdőív maximum 10 percet vesz igénybe. A *-gal jelölt mezők kitöltése kötelező! Előre is köszönöm az együttműködésed! Jó töltogetést kívánok!

Erős Dorina 😊

Életkor: *

Rövid szöveges válasz

Nem: *

- Nő
- Férfi

Szeretsz olvasni?

- Igen
- Nem
- Talán

Mit olvasol a legtöbbet? *

(egyszerre több választ is jelölhetsz)

- Könyv
- Újság
- E-könyv
- Internetes weboldal
- Blog
- Közösségi oldal
- Egyéb

Milyen gyakorisággal olvasol könyvet? *

- Naponta
- Hetente többször
- Hetente
- Havonta
- Ritkábban

Milyen könyvet olvastál utoljára? *

Rövid szöveges válasz

Mi a kedvenc regényed?

Rövid szöveges válasz

Szoktál könyvtárba járni? (akár osztállyal is) *

- Igen
- Nem

A szüleid szoktak olvasni könyveket? *

- Igen
- Nem

Körülbelül hány könyvetek van otthon? *

- 0-10
- 10-50
- 50-100
- 100-200
- 200-<

A szüleid olvastak gyerekkorodban mesét neked? *

- Igen
- Nem

Szerinted fontos az olvasás? *

- Igen
- Nem
- Talán

Indokold az előző válaszod! *

Hosszú szöveges válasz

Az első kérdőív végére értél!

Köszönöm eddigi munkádat! Még van egy kérdőív, légy kitartó! :) Kérlek, kattints a tovább gombra!

Kötelező olvasmányok

Kedves Tanuló!

Kérlek, támogasd munkám még egy kérdőív kitöltésével, ami a kötelező olvasmányokról szól. Előre is köszönöm kitértésod! A *-gal jelölt mezők kitöltése továbbra is kötelező!

Elovestad a kötelező olvasmányokat? *

- Igen
- Nem
- Nem mindegyiket

Az 1-4. évfolyamon olvastál kötelező olvasmányokat? *

- Igen
- Nem

Élvezhetőnek/ hasznosnak találod az általad olvasott kötelező olvasmányokat?

- Igen
- Nem
- Nem mindegyiket

Van/volt kedvenc kötelező olvasmányod? *

- Igen
- Nem

Ha az előző kérdésre igennel válaszoltál, mi a címe?

Rövid szöveges válasz

Fel szoktad használni a különböző segédeszközöket a kötelező olvasmányokhoz?
(hangoskönyv, rövidítések) *

Igen

Nem

Olvastad már A Pál utcai fiúk című regényt? *

Igen, jelenleg is olvasom.

Még nem.

Mennyire tetszett A Pál utcai fiúk című regény? *

0 legkevésbé tetszett 0 1 2 3 4 5 5 nagyon tetszett

Mi tetszett benne és mi nem? *

Hosszú szöveges válasz

Könnyűnek találtad az olvasását? *

Igen

Nem

Talán

Kérlek indokold válaszod! *

Hosszú szöveges válasz

Láttad a regény alapján készült filmet, vagy a színházi előadást? *

- Igen
- Nem

Ha az előző kérdésre igennel válaszoltál, melyik tetszett jobban a regény, vagy a film/színházi előadás?

- Regény
- Film/ színházi előadás

Olvastad már a János vitéz című elbeszélő költeményt? *

- Igen, az idei tanévben.
- Nem

Mennyire tetszett a János vitéz olvasmány? *

	1	2	3	4	5	
Legkevésbé tetszett	☐	☐	☐	☐	☐	Nagyon tetszett

Mi tetszett benne és mi nem? *

Hosszú szöveges válasz

Könnyűnek találtad az olvasását? *

- Igen
- Nem

Kérlek indokold válaszod! *

Hosszú szöveges válasz

Korszerűnek tartod a kötelező olvasmányokat? *

- Igen
- Nem
- Talán

Szívesen olvasol kötelező olvasmányokat? *

- Igen
- Nem
- Talán

Milyen könyveket olvasnál szívesen, a kötelező olvasmányok helyett/ mellett az iskolában?

Hosszú szöveges válasz

Változtattak az olvasási szokásaidon a kötelező olvasmányok? *

- Igen, pozitív irányban
- Igen, negatív irányban
- Nem

Fontosnak tartod, hogy legyenek kötelező olvasmányok? *

- Igen
- Nem
- Talán

Mi a véleményed a kötelező olvasmányokról? *

Hosszú szöveges válasz

Interjú

Magyar nyelv és irodalom tanár/ magyar nyelv és irodalom műveltségterületes tanító

Tanít jelenleg irodalmat? (igen, nem)

1. Önnek célja az olvasóvá nevelés?
2. Ön szerint a kötelező olvasmányok elősegítik az olvasóvá nevelést?
3. Mit gondol, a kötelező olvasmányok megváltoztatják a gyerekek olvasási szokásait?
4. Ha igen, pozitív, vagy negatív irányban?
5. Ön szerint fontos, hogy legyenek kötelező olvasmányok?
6. Meg van elégedve a kötelező olvasmányok listájával?
7. Ha tehetné változtatna a kötelező olvasmányok listáján?
8. Ha igen, milyen módon? (csökkentené, növelné, kicserélné, egyéb)
9. Ön szerint megfelelő életkorra vannak kijelölve a kötelező olvasmányok?
10. Ön szerint meghatározó az olvasási szokásokban a szülői minta?
11. Mi a véleménye A Pál utcai fiúk című műről? Szeretik a tanulók ezt a regényt olvasni? Könnyen olvassák?
12. Ön szerint segíti a regény feldolgozását a film/ színházi darab megtekintése? Él ezekkel a lehetőségekkel?
13. Mi a véleménye a János vitézről? Szeretik a tanulók? Könnyen olvassák?
14. Ön szerint élnek a tanulók a hangoskönyv/ rövidítések lehetőségével?
15. Ön szerint milyen a tanulók megítélése a kötelező olvasmányokról?
16. Érződik generációs különbség az olvasási szokásokkal kapcsolatban?
17. Ön szívesen olvastatna kortárs irodalmat?
18. Ön szerint korszerű a NAT 2020-ban kijelölt tananyag?
19. Ön szerint, hogyan lehetne közelebb hozni az olvasás szeretetét a tanulókhoz?

Hallgatói és konzulensi nyilatkozat

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Cím: 7400 Kaposvár, Guba S. u. 40.
Tel.: +36-82/503-800
Honlap: <https://uni-mate.hu>

5. sz. függelék – Hallgatói és konzulensi nyilatkozat minta

NYILATKOZAT

Alulírott Erős Dorina a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Kaposvári Campus, tanító szak nappali levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakedolgozat/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023. év április hó 21. nap

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatom/Szakedolgozat/Diplomadolgozatom áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatom/Szakedolgozat/Diplomadolgozatom záróvizsgán történő védésre javaslom /nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023. év április hó 21. nap

Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!

A ZÁRÓDOLGOZAT/SZAKDOLGOZAT/DIPLOMADOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

Dolgozat címe: Kötelező olvasmányok 5. osztályban

A dolgozatot készítő hallgató neve: Erős Dorina

Szak, képzési szint és tagozat megnevezése: Tanító szak, BA, levelező

Tanszék/Intézet megnevezése: Neveléstudományi Intézet

Belső témavezető: Kovács Zoltán PhD, tanszékvezető, egyetemi docens. MATE
Neveléstudományi Intézet, Anyanyelvi és Gyermek kultúra Tanszék

Valószínűleg senki nem vitatja azt, hogy az olvasási szokások jelentősen megváltoztak a 21. században. Szakdolgozatomban ennek a folyamatnak a következményeit vizsgálom a kötelező olvasmányok körében, kiemelve az ötödikes tananyagból Molnár Ferenc *A Pál utcai fiúk* és Petőfi Sándor *János vitéz* című műveit. A szakirodalmi áttekintést követően a változás módszertani következményeit is megvizsgáltam a klasszikusok tanításának körében. Alapul a 2020-as Nemzeti Alaptantervet, valamint a hozzátartozó kerettanterveket vettem. Továbbá tanulmányoztam a legelterjedtebb tankönyvek feldolgozási módszereit is, s ezeket összehasonlítottam egymással. Saját kutatásomban átfogó képet szerettem volna kapni a kötelező olvasmányok helyzetéről, valamint a megváltozott olvasási szokásokról. Ennek érdekében kétféle módszert alkalmaztam. Az első módszer a kérdőív, amellyel 62 ötödik osztályos tanulót kérdeztem meg. Szerettem volna más véleményt is vizsgálni, így interjúkat is készítettem, még pedig olyan pedagógusokkal, akik magyar nyelv és irodalom szakos tanárok vagy ezen a műveltségi területen végzett tanítók. A két kutatási módszer alapján tudtam hipotéziseimet igazolni vagy cáfolni. Szakdolgozatom elkészítése során sok minden tanultam. Többek közt azt, hogy a tanulók többsége igényli és szereti a kötelező olvasmányokat, viszont szívesen olvasnának kortárs irodalmat, így alátámasztást nyert az is, hogy a kötelező olvasmányok listáját frissíteni kellene. Mind a pedagógusok, mind a diákok hajlanak a kortárs irodalmak felé. Nem mindegyik hipotézis bizonyosodott be, ami további kutatásokra ösztönöz. A szakdolgozat elméleti megalapozottsága és az empirikus kutatásom alapján azt a következtetést vontam le, hogy az olvasás szeretete „menthető”, ennek érdekében azonban meg kell újítani a módszereket és az olvasmányokat.